49րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1277 — Կ. ՊՈԼԻՍ — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ/6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1905 — 6 ՐԷՃԷՊ 1323 — 24 ԱՂՈՍԹՈՍ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱՅՃԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի Ճատտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւնները ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قیق
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Օտարաշխարհի համար	25 Ֆր.	18 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Երէկ գիշեր անակնկալ կերպով կոտրեցաւ թերթիս մեծադիր մեքենան։ Հետեւաբար մինչեւ որ նոր մը յաջողինք բերել Եւրոպայէն, պիտի ստիպուինք առժամաբար այսօրուան ձեւով հրատարակել Մանզումէն։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԵՑ
ՄՕՐԻՍ ՊՈՒՐԳԷՆ
Բրօֆէսօր քաղաքական տնտեսագիտութեան Բարիզի համալսարանին մէջ

Դրամագլուխներու կեդրոնացումը ժամանակակից տնտեսական բարեշրջումին ամէնէն ցայտուն երեւոյթներէն մէկն է, որուն պէտք է համակերպին գործի մարդիկը եթէ չեն ուզեր վնասուիլ միջազգային մրցումէն։

Դրամագլխի կեդրոնացման այս գաղափարը վերլուծելով, կը տեսնենք որ տարբերութիւն կայ հարստութեանց եւ ձեռնարկութեանց կեդրոնացումին միջեւ։ Կեդրոնացեալ առեւտր. ձեռնարկութեան մը դրամագլուխը կրնայ շատ ձեռքերու մէջ բաժնուած ըլլալ, այնպէս որ ճարտարական յառաջացեալ կեդրոնացում մը կրնայ հարստութեանց բաշխում ենթադրել։

Մենք այս ուսումնասիրութեան մէջ միայն առեւտր. և ճարտարական ձեռնարկութեանց կեդրոնացումին վրայ պիտի խօսինք որ երկու տարբեր ճամբաներով տեղի կ'ունենայ զուգահեռաբար։ Երբեմն անհատական կամ բաժնետիրական կազմուած առեւտ. ձեռնարկութիւններն են որ կ'ընդարձակուին իրենց հաստատութեանց սահմանը մեծցնելով կամ նոր հաստատութիւններ, — գործանոց, վաճառատուն են.— հիմնելով և կամ մրցակից ձեռնարկութիւններ ծախու առնելով։ Այս զանազան պարագաներուն մէջ առեւտր. պարզ ընդարձակում կայ և ոչ խառն կազմութիւն։ Երբեմն ալ առեւտ. կեդրոնացումը կ'ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնելով իրարմէ անկախ ձեռնարկութիւններու միջեւ, որոնք ամբողջովին կամ մասամբ կը հրաժարին իրենց առեւտր. անկախութենէն մրցումը սահմանափակելու, արտադրութիւնը կանոնաւորելու և նոյն իսկ առեւտր. հրապարակը մենաշնորհի ձեւով գրաւելու նպատակաւ։ Գերմանական ձեւով քարթէլ մը եղած կ'ըլլայ երբ ձեռնարկութիւնները պահեն իրենց ինքնուրոյն անհատականութիւնը և առեւտր. որոշ առարկայի մը համար համաձայնին։ Այս ձեւը կրնայ խիստ կեդրոնացական ըլլալ երբ ձեռնարկութիւնները առեւտր. միակ հաստատութեան մը յանձնեն իրենց ծախելու իրաւունքը և իրենց առեւտր. ինքնուրոյն հանգամանքը։ Ամերիկեան ձեւով թրըստ մը եղած կ'ըլլայ երբ զանազան ձեռնարկութիւնները ձուլուին առեւտրական միակ ընկերութեան մը մէջ, որ ճարտարական և առեւտրական տեսակէտներով կ'իրականացնէ առեւտր. ամբողջական միութիւնը։

Նախ խօսինք ընդարձակումով եղած կեդրոնացումին վրայ և քննենք թէ պարզ կամ խառն կազմութիւն ունեցող առեւտր. ձեռնարկութիւնները կրնա՞ն գրաւել արտադրութեան ամբողջ հրապարակը, կուտակուած դրամագլուխներու ուժով։

Մանիֆաթուրայի ճարտարարուեստին կեդրոնացումը այնքան տիեզերապէս ճանչուած և հզօրապէս հաստատուած իրողութիւն մըն է որ այս մասին աւելորդ է պնդել։ Այսու հանդերձ, կ'արժէ թուանշաններով չափել արդի ընդարձակութիւնը։ Այս մասին մեր տրամադրութեան տակ ունինք միայն գերմանական վիճակագրութիւնները որոնք միեւնոյն հիմերու վրայ հաստատուած են երկու տարբեր շրջաններու մէջ։ Գերմանիա ճարտարապէս զարգացած է 19րդ դարու վերջին տարիներուն մէջ այնպէս որ այս առեւտր. երեւոյթին ամէն կողմերը կրնայ ճշմարտօրէն պատկերացնել։

13 տարուան շրջանի մը մէջ, այսինքն 1882էն մինչեւ 1895, ճարտարական փոքր՝ առաւելն հինգ անձ գործածող չահագործութեանց թիւն ու պաշտօնէութիւնը թեթեւապէս նուազած են, մինչ 6էն 50 հոգի գործածող և աւելի մեծ ձեռնարկութիւնները ըզգալապէս աւելցած են։ Փոքր չահագործութեանց պաշտօնէութեան համեմատութիւնը 55էն 40%ի իջած է, մինչ ճարտարական և առեւտրական մեծ հաստատութեանց պաշտօնէութիւնը 13 տարուան շրջանին մէջ կրկնապատկուած է։

Ուրեմն կեդրոնացումը Գերմանիոյ մէջ արագ արագ կը կատարուի քանի մը տարիէ ի վեր և գլխաւորապէս ըզգալի է հիւսելական, քիմիական, հանքային և չինուածային ճարտարարուեստներուն մէջ։

Ֆրանսայի ճարտարարուեստին վիճակագրական կացութիւնն ալ կեդրոնացումին յառաջդիմութիւնը կը մատնանշէ, քանի որ առ նուազն 50 հոգի գործածող ճարտարական մեծ հաստատութիւնք միայն իրենք ճարտարարուեստի մէջ գործածուած պաշտօնէութեան 45%ը իւրացուցած են։ Գրեթէ նոյն համեմատութիւնը կայ Պելճիոյ մէջ որուն 1000է աւելի գործաւոր ունեցող չահագործութիւնները ամբողջ գործաւորական դասուն մէկ տասներորդը սեփականած են։ Անգլիոյ մէջ միայն հիւսելական ճարտարարուեստին չարժմանը կրնանք հետեւիլ, ուր իլերուն, գործասեղաններուն և գործաւորներուն թիւը կանոնաւորապէս կը բազմապատկուի։ Մ. Նահանգաց մէջ կեդրոնացումի արագութիւնը կրնանք չափել բովանդակ ճարտարարուեստին մէջ։ 1850էն ի վեր գրեթէ յարատեւ եղանակով կը բարձրանան ձեռնարկութեանց դրամագլուխը, պաշտօնէութիւնը և արտադրութիւնը և 1880 մինչեւ 1900 հաստատութեանց միջինը կրկնապատկուած կամ եռապատկուած է մասնաւորապէս նաւային չինութեանց, երկրագործական մեքենաներու և կաշիի ճարտարարուեստներուն մէջ։

* * * Ճարտարարուեստը, կեդրոնացական դրութեան հետեւելով հանդերձ, կը հնազանդի երկու հակամիտութիւններու որոնք հակառակ իմաստով կը գործեն առանց սակայն հակասական ըլլալու։ Մէկ կողմէ, ճարտարական ձեռնարկութիւնները մասնագիտութեան ընդհանուր օրէնքին ազդեցութիւնը կը կրեն։ Այսպէս, բամբակի անգլ. մանածները սահմանափակ թիւեր միայն կ'արտադրեն, գործասեղաններու վրայ թիւերու փոփոխութենէն առաջ եկած դադարներուն տեղի չտալու և արտադրութեան մէկ որոշ տեսակին ուժ տալով վճռական գերազանցութիւն մը ձեռք բերելու համար։ Միւս կողմէ, կը դիտուի նաեւ որ մեծ ձեռնարկութիւնները, նոյն իսկ երբ մասնաճիւղաւորութեան կը յարին, ընդհանրապէս հակում կ'ունենան վաճառքի մը ամբողջ արտադրութեան անհրաժեշտ չինութիւնները կատարելու, և մինչեւ իսկ կը ջանան իրենց գործառնութիւնները տարածել նախանիւթերը արտադրելու և զանոնք վաճառքի վերածելէ ետք սպառողին ծախելու, որպէս զի անկախ ըլլան յարակից ճարտարարուեստներու միջնորդութենէն։ Այսպէս ժամացոյցի գործարան մը, միակ տեսակի մը չինութեան աշխատելով հանդերձ, իր չարժիչ մեքենային չուրջը կը հաւաքէ այն բազմաթիւ գործողութիւնները որոնք զանազան գործանոցներու մէջ կը կատարուէին։ Մեծ հիւսարան մը իրեն յարակից ներկարան մը ունի և չօքոլայի մեծ գործարանատէր մը նաեւ չաքարի գործարան մը ունի։

Ամբողջացումի այս երեւոյթը ո՛չ ուրեք այնքան աւելի զգալի է, որքան երկաթի և պողպատի ճարտարարուեստին մէջ, ուր կարեւոր ձեռնարկութիւնները կատարելապէս կը բաւեն իրենք իրենց։ Վերջապէս, արտադրութեան կարգ մը ճիւղերու մէջ կը ջանան ուղղակի սպառողին հետ յարաբերութիւն ունենալ ներկայացուցիչներու կամ ուղեւոր պաշտօնեաներու միջոցաւ, որոնք մեծաքանակ կամ փոքրաքանակ կը ծախեն գործարանին հաշւոյն։ Թէյի, ծխախոտի, գարեջուրի անգլիական ու ամերիկեան հաստատութիւնները մեծ քաղաքներու մէջ կը հաստատեն վաճառատուններ, փոքրաքանակ վաճառումներու համար։ Նմանապէս երկրագործական և կարի մեքենաներու, երաժշտական գործիներու, պիսիքլէթներու և զանազան կառքերու, կարասիներու և զարդերու գործարանները վաճառատուններ հաստատած են առեւտրական գլխաւոր կեդրոններու մէջ։

Վաճառականութիւնն ալ կեդրոնացումի նոյն օրէնքին ենթարկուած է, թէեւ նուազ զգալի կերպով։ Գերմանիոյ մէջ, 1882էն մինչեւ 1895, վեց հոգիէ նուազ պաշտօնեայ ունեցող առեւտրական և փոխադրական փոքր հաստատութիւնք աւելցած են, բայց իրենց յաւելումը նուազ արագ եղած է քան միջին և մեծ հաստատութիւններու յաւելումը, այնպէս որ ի վերջոյ փոքրաքանակ վաճառականութեան յարաբերական կարեւորութիւնը նուազած է և գործածուած պաշտօնէութեան թիւը 75էն 69%ի իջած է։

Բայց վիճակագրութիւններու ինչ պէտք կայ հաստատելու համար իրողութիւն մը որ ինքնին յայտնի է մեծ վաճառատուններու և պազառներու արտասովոր յաւելմամբ։ Ամէն տեղ կ'ընդարձակուին և կը բազմապատկուին անոնք և իրենց յաճախորդներուն չըրջանակը կը տարածեն մինչեւ իրենց գտնուած քաղաքէն հեռու, չնորհիւ առաքումներու նորանոր դիւրութեանց։ Բարիզի մէջ վաճառատուններ կան, ինչպէս Լուվր և Պոնմարշէ, որոնք 150-180 միլիոն ֆր. դրամագլխով կը գործեն։ Լոնտոնի Սթիըրս և Բոնտ հաստատութիւններուն դրամագլուխը 48 միլիոն ֆր. է, և Հուայթլի պազառը 55 միլիոն ֆր.ի դրամագլուխ ունի։ Շիքակոյի մէջ հռչակաւոր է Սիկըլ Քուբըրը 90 միլիոն դրամագլխով, Մարշալ Ֆիլտը 80 միլիոն, և Պերլինի մէջ Պազառ Վէրթայմը, 40 միլիոն։

Առուտուրի աւելի մասնագիտական ճիւղերու մէջ մեծ վաճառատուններ ուրիշ եղանակով մը կ'ընդարձակուին։ Լիպթըն նպարատունը, որ 63 միլիոն ֆր.ի դրամագլուխ ունի, 300 մասնաճիւղեր հաստատած է Անգլիոյ մէջ։ Ծխախոտի անգլ. մեծ վաճառատուն մը 140 փոքր խանութներ բացած է զանազան տեղեր։ Այս ձեւին տակ, կեդրոնացումը այլ եւս հսկայ վաճառատան մը հաստատութեամբ տեղի չունենար, այլ տեղական վաճառատուններու բազմացումով, որոնք կախում ունին միակ վաճառատունէ մը և մայր տունի մը գործարանները կը կազմեն։

Փոքրաքանակ ծախող մեծ վաճառատունը կամ մեծ գործարանը միեւնոյն ատեն կը մտի թէ՛ մասնագիտութեան և թէ ամբողջացումի։ Երբ փոքրաքանակ ծախող մեծ վաճառատուն մը մեծաքանակի ճիւղ մը կը հաստատէ, երբ մեծ նպարատուն մը կը ձեռնարկէ ինք անձամբ չինել իր ծախած վաճառքները, երբ մեծ վաճառատուն մը իր պէտքերուն համար կը հաստատէ զանազան գործանոցներ, միեւնոյն վարչութեան տակ միացուցած կ'ըլլայ մէկ տեսակ վաճառքի յարակից գործողութիւնները, որով մասնագիտութեան դէմ չի մեղանչեր։ Բայց երբ ամբողջացումը կը կատարուի միեւնոյն հաստատութեան մէջ կեդրոնացնելով տարբեր առուտուրներու քանի մը ճիւղեր, այլ եւս խնդիրը կը փոխուի։ Երկու հակումները, մասնագիտութիւն և ամբողջացում, հակասական կ'ըլլան իրարու։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Պարտաւորութիւն կը սեպենք մեր ընթերցողներուն հաղորդել այն վճիռը որ Ֆրանսայի մէջ վերապահուած է առեւտուրի մէջ ի հրամանի մուրհակ ստորագրողներուն կամ փոխանակագիր ընդունողներուն, որոնք առեւտրական ո՛ և է գործառնութիւն ըրած չեն և ստորագրած կամ ընդունած են միմիայն դրամագլուխ հայթայթելու համար առեւտուրի մէջ բարեկամներու։

Առեւտրական ընթացիկ գործերու մէջ արդարեւ խիստ յաճախ կը պատահի որ երկու կամ աւելի անձեր, որոնք իրարու բան մը չեն պարտիր և իրենց միջեւ առեւտրական ո՛ և է գործողութիւն ըրած չեն, կը համաձայնին ո՛ և է ձեւով մէջտեղ հանելու համար առեւտրական թուղթեր, որոնցմով դրամ կը հայթայթեն իրարու։

Հրամանի մուրհակը ստորագրող կամ փոխանակագիրը ընդունող անձը այս անկանոն վիճակը կանոնաւորելու դիտումով փոխանակագիր քաշողէն թուղթ մը կ'առնէ հաստատող թէ ինք իրականապէս բան մը չի պարտիր անոր և թէ միւսը պարտաւոր է պայմանաժամին պատրաստել դրամը ամբողջովին կամ մասամբ միայն, եթէ ինք ալ աստիճան մը օգտուած է այն փոխանակութենէն։

Այս յանձնառութիւնը անարժէք է հիմնովին եւ ընդունողին կամ ստորագրողին ո՛ և է իրաւունք չի տար դատ բանալու։ Ֆրանս. օրէնսդիտութիւնը, որ շատ որոշ է այս կէտին վրայ, վերջերս հաստատուեցաւ երկու վճիռներով զոր Բարիզի Վերաքննիչ Ատեանը տուաւ երկու պարագաներու մէջ։ Ցայտարարուեցաւ որ «քաշեմ քաշես» թուղթերը առեւտրական ո՛ և է գործառնութիւն չներկայացնելնուն և երրորդ մը խաբելու համար չինուած ըլլալնուն համար արժէք չունին եւ իրաւունք ալ չեն տար ո՛ և է դատ բանալու։

Մէկ դատին մէջ Ատեանը մերժեց փոխանակագիր ընդունողին իրաւունքը դատ բանալու համար այն անձին դէմ որուն օգտին համար ստորագրած եւ պայմանաժամին վճարելու խոստում առած էր անկէ։ Միւս դատին մէջ, քաշողը, որ երրորդներու վճարած էր իր պարտքը չեղած գումարը, իրաւունք չունեցաւ իր դրամը պահանջել այն անձէն որուն օգտին համար ստորագրած և վճարած էր։

ԱՐՄՏԻՔԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ
ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՄԷՋ

ԸՆԴԵՂԷՆ ԵՒ ԱԼԻՒՐ

ՉԱՂԱՑՔԻ ՄԸ ՊԻՏՔԸ

Գարահիսարի մէջ, ժողովուրդին կեանքին հետ անմիջական կապ ունեցող և զայն չահագրգռող հրապարակը՝ արմտիքինն է, որուն ամէնէն եռուն օրերն են կիրակին և երկուշաբթին։ Զարայի, Սվազի և չրջականներու ցորենը, գարին և այլ ընդեղէնները այդ օրերու մէջ կը հասնին քաղաքին պազարը։ Չէճէրը (ցորենի կամ գարիի դէզ) բարձրացած են, ոմանք կը գնեն, ոմանք կը ծախեն։ Գիւղացիներու կանչուըռտուքը, անցող դարձողներու հրմշտուքը և ընդհանուր ոգեւորիչ աղմուկը ականջ կը խլացնեն։ Գնողն ու ծախողը յայտնի չէ. ո՛րը կը չափէ, որը կը չակէ, ուրիշ մը ճամբայ կ'ուզէ։ Գարահիսարի գաւառին արմտիքը իրեն չի բաւեր։ Նախ որ չմչակուած հողեր շատ ունի և երկրագործութիւնը նախնական պայմաններու մէջ կ'ըլլայ, երկրորդ Ճանիկցիին արտածումը կը պատճառէ գաւառացիին համար արմտիքի բաց մը՝ զոր Սվազը և մանաւանդ Զարան կը գոցեն։ Տեղական արմտիքը մեծ մասով աղարճիներու ձեռքն է, որոնց ամբարներէն կարելի է բաւական մեծ քանակութիւնով արմտիք երեւան բերել։ Գիւղացի տարրին պզտիկ քանակութիւնով կը ծախուի, որովհետեւ չինականը իր տանը աղօնցուն վար դնելէն վերջ է որ մնացածը մաս առ մաս քաղաք կը բերէ ու կը ծախէ օրուան արժէքով։ Արմտիքի հրապարակին ամէնէն խաղաղ չրջանը Գարահիսարցիին համար ձմեռն է։ Գարունն ու աշունը արմտիքին գինը տարօրինակ և վայրկենական ելեւէջներ կ'առնէ։ Ձմեռ՝ —Հոկտ.էն սկսելով մինչեւ Ցունիս,— Սվազէն ու Զարայէն մեծաքանակ արմտիք չի կրնար գալ։ Բաղքին Ջուրը —Կիրանոս գետը —և ճամբաներուն վիճակը չեն թողուր որ այլ բանի, որով ասպարէզը միայն Ջորեպաններուն կը մնայ։ Անոնցինը արդէն Ջորեպանութենէ և փոխադրութենէ աւելի բան մըն է.— չահագիտութիւն։ Իրենք կը գնեն Զարայէն կամ անոր գիւղերէն և իրենց հաշիւին կը բերեն, կը ծախեն։ Գարունի ամիսներուն մէջ անձրեւները մեծ դեր կը կատարեն արմտիքի հրապարակին բարձրացումին

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 57

ՃՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՑՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԵ.

ՊԼԻՆՋԸ ՈՍԿԻԻ ԵՒ ԱՐԾԱԹԻ ՎԵՐԱԾԵԼՈՒ ԴԱՂՏՆԻՔԸ

—Եթէ իմ արժանիքներուս համար է որ պիտի դատապարտուիմ չարունակ ձեր երեսը տեսնելու, ո՛հ, հիմակուընէ ջուրը կուտամ արժանիքներս, գոչեց Լավառէտ կատաղութեամբ։

—Տե՛ս, դարձեալ խենթ բաներ խօսիլ սկսար, քեզ երջանկացնել է իմ միակ բաղձանքս, մինչդեռ դուն չարունակ գլխուդ փորձանք բանալու ետեւէ ես. եկո՛ւր խօսք մտիկ ըրէ։

—Ըսել է ինչ ալ որ ըլլայ, ամէն պարագայի մէջ պիտի չբաժնուիս ըստուերէս։

—Այո՛, մինչեւ որ ջիմարական ուղեւորութիւնդ չվերջանայ, պիտի չբաժնուիմ ձեզմէ ու երբ իրականապէս հասկնաք ձեր խաբուած ըլլալը, այն ատեն Բարիզ պիտի տանիմ ձեզ ու աղջկանս Բենելոբի հետ ամուսնացնեմ։

—Ուրեմն ուժ տուէք ձեր սրունքներուն, պարո՛ն Պօվօարի, պէտք եղածէն աւելի պիտի յոգնեցնեմ ձեզ։

—Ես ալ պիտի յոգնիմ ու հետեւիմ ձեզ։

—Բայց ես մօրեղբօրորդւոյս կտակը ստանալէ աւելի, ձեզմէ հեռու ապրելու համար է որ պիտի վազեմ ու չարունակ քալեմ։

Լավառէտ այսչափ մը նախատելէ ետք Պօվօարին, զայն յուսահատ՝ ձգեց վարը ու ինք ընկերներուն հետ վերելակը մտնելով հիւրանոցին մէջ իրենց յատկացուած յարկաբաժինը ելաւ։ Իսկ Պօվօարի հիւրանոցին մէջ իրեն համար սենեակ մը վարձելէ ետք, հեռագրատուն երթալով հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց Բարիզ իր աղջկանը Բենելոբի.

Սան Ֆրանչիսքօ կը գտնուիմ, Լավառէտի օձիքը ձեռք անցուցի, ամուսնութեան յաջողութեանը համար յուսալից եմ։

ՀԱՅՐԴ

ԺԶ.

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ԹԱՂԸ

Այն իրիկուն՝ երբ Սան Ֆրանչիսքօյի ժամացոյցները իրիկուան ժամ տասը կը հնչեցնէին, Արման Լավառէտ Ալթաբալաղա հրապարակին հարաւային կողմը հասած էր։ Հոն փորձելէ ետք թէ, վեցհարուածեանը դիւրաւ կ'ելլէ՞ իր կաշեպատեանէն, ուղղակի ակնարկ մը ուղղեց չորս դին։ Աջ կողմը չատ մը լերկ ու բարձր ամերիկեան չէնքեր կը բարձրանային, իսկ ձախ կողմը ցած երդիքով ու տարօրինակ դիրքով կառուցուած չինական բնակարաններ կարծես հակակշիռ մը կը կազմէին նոր աշխարհի ճաշակներուն դէմ։ Չինական այս տուներէն մէկուն առջեւ պահուըտած մարդ մը երբ Լավառէտը տեսաւ, դէպ ի ան ուղղուելով,

—Դուք քաջասիրտ ըլլալով մէկտեղ դրամ չահելու ալ խիստ պէտք ունիք եղեր, այնպէ՞ս է, հարցուց։

—Այո՛, պատասխանեց Լավառէտ։

—Ձեզ ո՞վ հոս ղրկեց։

—Սաթէ կոճակով չինացի գիտնական մը։

—Զինքը ո՞ւր տեսաք։

—Առեւտրական սակարանին առջեւ։

—Ուրեմն դուք էք փնտռած մարդս, ետեւէս եկէք։

Այս կարճ բանաձեւէն ետք երկուքը մէկէն փութկոտ քայլերով դէպ ի չինացւոց փողոցին նեղ անցքը ուղղուեցան, Լավառէտ մութին մէջ խարխափելով կը յառաջանար, մեծ ճիգ ընելով որ առաջնորդին ստուերը չկորսնցնէ նեղ փողոցին մէջ։

Չինացիներու թաղը չատ տարօրինակ է. երբ Սան Ֆրանչիսքոյի ամբողջ փողոցները լուսաւորուած են ելեկտրական կազով, չինացիներու թաղին մէջ խոր մթութիւն կը տիրէ. չինացիները ինչպէս իրենց երկրին, նոյնպէս Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ ալ խիստ յետադէմ կեանք կը վարեն, թէեւ ամէն փողոցի անկիւն կազի լապտերներ զետեղուած են, սակայն չինացիները գէթ մէկ անգամ իսկ չեն վառած զանոնք։ Հոն հոս ցանցառ կերպով մինչաղ պարզող թղթէ լապտերներու տկար լոյսերէն ուրիշ ոչինչ կարելի է նշմարել անոնց աղտոտ թաղին մէջ. մինչդեռ ամէնէն աւելի լոյսի պէտք ունեցողը չինացիներու փողոցն է նեղ ու խորտուբորտ ոլորապտոյտներուն աւելի։

Լավառէտ սայթաքելով, գլտորելով կը հետեւէր առաջնորդին, որուն ուղեկցութեամբ հասաւ Սաքրամէնթօ փողոցը։

Հարուստ չինացիներն ու գաղթական տեղափոխող ընկերութիւնները այս փողոցը հաստատուած են։ Առաջնորդը հոն դրան մը մօտեցաւ զոր ձեռքովը զարնելուն պէս բացուեցաւ անմիջապէս։ Մարդուն հրաւէրին վրայ Լավառէտ ալ անոր ետեւէն ներս մտաւ և դուռը ինքնաբերաբար գոցուեցաւ։ Ո՛չ ոք կ'երեւար տան մէջ։

—Զարմանալի երեւոյթ, մտմտաց Լավառէտ, կ'երեւայ թէ լաւ կազմակերպուած թատերաբեմի մը վրայ է որ պիտի խաղանք։

Երիտասարդ խմբագիրը իր անդրդուելի կորովին չնորհիւ թէեւ յանդգնած էր մինչեւ հոս, անծանօթի մը ետեւ իյնալով գալ, սակայն հիմա գէթ քիչ չատ ծանօթութիւն ստանալու համար զինքը չրջապատող խորհրդաւոր իրերէն, չարունակ չորս կողմը կը դիտէր։ Դուռէն ներս բաւական երկար նրբանցք մը առաջանալէ ետք կը գտնուէին բակի նման տեղ մը որ չրջապատուած էր ցած սենեակներով։ Առաջնորդը որ բոլորովին լուռ ու անխօս կը յառաջանար, հոն ետին դառնալով գլխովը հրահանգ տուաւ Լավառէտի որ իրեն հետեւի։ Մարդուն այս հրամանին վրայ երիտասարդը առիթ չունեցաւ ա՛լ աւելի մանրակրկիտ քննութիւն կատարելու։ Այսպէս բաւական առաջանալէ ետք հասան կիսաբաց դրան մը առջեւ որ կարմիր ներկուած էր և չրջանակուած՝ քառակուսի սեւ ծիրով մը։ Դռնէն կ'երեւար սանդուխի մը առաջին ոտքը։

Չինացին ու Լավառէտ այս սանդուխէն դէպի վեր բարձրանալով անցան բազմաթիւ սենեակներու առջեւէն, որոնք սանկ նանկ լուսաւորուած էին թղթէ լապտերներու տմոյն ցոլքերով։ Շէնքին վերջին յարկը բաղդատաբար քիչ մը աւելի լուսաւորուած էր, ուր Բէքինական նորաձեւութեամբ հագուած երեք անձինք կը խօսակցէին։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՇԽԱՐՀԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԵՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնի «Նէշընըլ Րըվիու»ին մէջ Մ. Ժիւլ Տըլաֆօս, որ անվիճելի ձեռնհասութիւն ունի արտաքին աշխարհավարութեան խնդիրներու մէջ, հրատարակած է հետեւեալ ուշագրաւ ուսումնասիրութիւնը.—

Ամէնէն առաջ փնտռելու է այն պատճառները որոնք մղեցին Ֆրանսացիները արտաքին խնդիրներով չզբաղիլ: Այս պատճառները կը գտնուին մանաւանդ գաղթային ծաւալման և կուսակցական քաղաքականութեան մէջ «որ մեր ուշադրութիւնները կը կեդրոնացնէ, մեր ոյժերը ամուլ կը դարձնէ և մեր երկրին բարոյական հեղինակութիւնը կը վտանգէ»: Սակայն Ֆրանսայի վերաբերեալ ներքին խնդիրներու միջոցին պատահեցան այնպիսի արտաքին խնդիրներ որոնք մեկուսացումի վտանգները զգացուցին մեզ: 1886ին, Պիզմարքի բռնած ընթացքը, յետոյ Շնէպէլէի դէպքը, յետոյ Քրիսբիի հակառակամարտ ոգին և վերջապէս Անգլիոյ հետ մեր երկար վէճը որ իր սաստկութեան բարձրագոյն աստիճանին հասաւ Ֆաշոտայի դէպքին մէջ: Այս յայտնի կամ թաքուն թշնամութեանց շրջանակը, որու մէջ Ֆրանսա սեղմուած կը զգար ինքզինք, ծանր բեռ մըն էր իր վրայ: Ուստի մեծ խնդութեամբ ողջունեց Ֆրանսական հասարակութիւնը Ֆրանսռուս դաշնակցութիւնը 1891ին: Ասիկա զինակցութեան սերմն էր: Ֆրանսա Ռուսիոյ հետ զինակցելով հանդերձ, կ'աշխատէր Իտալիան բաժնել եռեակ զինակցէն, Ջենէն և Անգլիոյ հետ հաստատուն և տեւական մերձեցում մը առաջ բերել: Վրայ հասաւ Ռուսաճապոնեան պատերազմը: Գերմանիա լաւ աչքով դիտած չէր Ֆրանսայի և Անգլիոյ մերձեցումը: Այս դէպքն արդարև իր բոլոր հաւատարմութիւններուն արգելք կ'ըլլար: Դիւանագիտութեան արժանի պարագայ մըն է Գերմանիոյ ընթացքը հանդէպ Ֆրանսայի: Մերթ կը փայփայէ զայն և մերթ կը սպառնայ անոր, և երբ Ֆրանսայի արուեստագէտ մը կամ զբօսախնդիր մը հիւրասիրութիւն մը ունենայ Գերմանիոյ մէջ, մեր յաղթանակը կը փառաւորէ պէտք եղածէն քիչ մը աւելի: Բայց երբ Վիլհէլմ Բ. Մեց կամ Սդրազպուրկ այցելէ, խնդիրը կը փոխուի: Աշխարհի հետաքրքրութեան մէջ Ֆրանսայի գրաւած տաւելակէտ դերը Գերմանիոյ նախանձը կը շարժէ: Մինչև ատեն մը դեռ պէտք ունէր ան Ֆրանսայի չէզոքութեան եւ նոյն իսկ անոր գործակցութեան: Վիլհէլմ Բ.ի ամէնէն ջերմ փափաքն է Բարիզ գալ, ինչպէս եկած են Զարը, Անգլիոյ և Իտալիոյ թագաւորները: Իր մեծ ծրագիրն էր դաշնակից ընել Գերմանիան, Ֆրանսան եւ Ռուսիան Անգլիոյ դէմ: Անգլեֆրանսական մերձեցումը այս մտադրութիւնը կանխեց: Անգլեֆրանսական համաձայնութեան մէջ չկայ բան մը որ Գերմանիոյ շահին կամ պատիւին վնասէ: Այս վէճին բուն նպատակն էր պարտաւորել Ֆրանսան որ Անգլիոյ հետ իր համաձայնութիւնը խզէ և Գերմանիոյ մօտենայ: Գերմանիոյ առաջ բերած դիւանագիտական տագնապը յանկարծակի բերաւ մեզ: Գերմանիա պահ մը կարծեց որ Մ. Տէլքասէի գործէ քաշուիլը նշան մըն էր որ Ֆրանսա եւս կը կենար Անգլիոյ հետ համաձայնութենէն: Այս մասին իր ուրախութիւնը յայտնեց իշխանի մը տիտղոս տալով իր վարչապետին: Բայց Անգլիոյ հետ համաձայնութիւնը ժողովրդականութիւն գտաւ և Պրէսթի ու Բօրթսմութի հանդէսները ցոյց տուին որ շահերու այս միութիւնը կրնար դիւրաւ առաջ բերել նաեւ սիրտերու միութիւնը: Պատասխանելով այն դիտողութեան թէ Անգլիոյ հետ համաձայնութիւնը հակասական է ռուսական զինակցութեան, կ'ըսեմ թէ Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ նախապաշարումներ եւ անբնական հակակրութիւններ միայն կան: Երբ երկու ազգերը հասկնան այս համաձայնութեան օգուտները, պիտի հասնին առոր: Անգլիոյ, Ֆրանսայի և Ռուսիոյ միջեւ զինակցութիւն մը, որուն սիրով պիտի յարին Մ. Նահանգները և Իտալիա գերակշիռ դերը մը տալ դաշնակիցներուն: Եւ այսպէս ա՛լ աւելի պիտի ամրապնդուի խաղաղութեան գործը:

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ ԿՆՔՈՒԱԾ

Մաքէնի մասնաւոր թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ Բորթսմութէ.— Մ. Մարթէնս վերադարձաւ ծովային պաշտօնարանէն: Մ. Տէնիսընի հետ, երկարօրէն բանակցած էին հաշտութեան պայմանագրին արդէն որոշուած յօդուածներու մասին: Մ. Մարթէնս կ'ըսէ.—Մ. Տէնիսըն և ես համաձայն ենք պայմանագրին առաջին տասներեք յօդուածներուն մասին: Մի միայն տասնչորրորդը կը մնայ հաստատելիք, Մանչուրիոյ պարպուելուն վրայ, և վերջինը որ կը վերաբերի Սաղալինի: Եթէ վաղը բրոթօքոլին ստորագրութենէն վերջ, նոր հրահանգներ չգան Թօքիոյէ Սաղալինի խնդրոյն մասին որ մեր երկուքին համար դժուարին կէտ մըն է, կը կարծեմ թէ վաղը երրկուն պիտի կրնամ աւարտել, որովհետեւ տասնըչորրորդ յօդուածը ո և է դժուարութիւն չը ներկայացներ: Այսպէս, նախագծագիր մը հաստատած պիտի ըլլանք, որ Մ. Մ. Վիթթէի և Քոմուրայի կողմէ նկատողութեան առնուելէ վերջ վաւերական դաշնագիրը ձեւ պիտի առնէ: Այսօր շատ լաւ աշխատեցանք, և պէտք է խոստովանիլ թէ Ճապոնցիք շատ ուղիղ եղան և ամէն ջանք ըրին մեր գործը դիւրացնելու համար: Տասներեք յօդուածները թէ անգղիերէն և թէ գաղիերէն պատրաստուած են:

⁂ Բեթերսպուրկի Սլօվօ լրագրին խմբագիրներէն մէկը տեսակցութիւն մը ունեցաւ բարձրաստիճան անձնաւորութեան մը հետ որ յայտարարեց թէ Մ. Վիթթէ պիտի կրնայ իր քով գտնուած վաւերաթուղթերը մէջտեղ հանելով կարկել անոնց բերանները որոնք կ'ամբաստանեն զինքը իբրեւ պատասխանատու պատերազմին: Այս վաւերաթուղթերուն մէջ կան նամակներ, մասնաւորաբար Իթօ մարքիզէն եկած, որոնք ամէն բան պիտի պարզեն:

⁂ Ռուս էնթերբրիզ կը հրատարակէ պատերազմական նախարարութեան մէկ բարձր անձնաւորութեան որ յայտարարած է եղեր թէ բանակի՛ն պէտք է վերադրել հաշտութեան ելքը, քանի որ անոր ուժը զարհուրեցուցած է Ճապոնցիները, որոնք այլ ևս չեն համարձակած կռիւը շարունակելու:

⁂ Մաքէնի մասնաւոր թղթակիցը կը հեռագրէ.— Մ. Թաքահիրա ծանոյց Մ. Ռօզէնի թէ Թօքիոյէ արտօնութիւն եկած է զինադադար կնքելու: Մ. Վիթթէ ըսաւ ինծի թէ այս առտու Մ. Քոմուրայի հետ ստորագրեց այն պայմանագիրը որով Ռուսիա և Ճապոն զինադադար կ'ընդունին: Զինադադարը պիտի գործադրուի այն ատեն երբ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուի:

—Բայց առանց զինադադար մը զինադադար չէ, դիտել տուի իրեն:

—Այո, Ճապոնցիներուն առաջարկը բացարձակապէս անհեթեթ է, որովհետեւ երբ հաշտութեան դաշնագիր մը կը կնքուի, զինադադարը բնական հետեւութիւնն է անոր:

—Բայց ինչո՞ւ ստորագրեցիք:

—Իրաւ, տխմար կարգադրութիւն մըն է աս ինչ որ կը ցուցնէ Ճապոնցիներուն զարմանալի վարմունքը որունհամար բաւական ատեն կռուեցայ իրենց հետ: Բայց, վերջապէս ապահով եմ թէ այս համաձայնութիւնը միեւնոյն արժէքը պիտի ունենայ ինչ արժէք որ ունի անպայման զինադադար մը գործադրութեան դրուելու պահուն:

—Ձեր վսեմութիւնը երէկ ըսաւ ինծի թէ Զարը հրահանգներ պիտի ղրկէր Զօր. Լինէվիչի անմիջապէս երբ Մ. Քոմուրա հաստատական պատասխան մը առնէր Թօքիոյէն, զինադադարի առաջարկութեան մասին: Ձեր Վսեմութիւնը չի՞ կարծեր թէ այս առտու ստորագրուած դաշնագիրը համաձայն չէ երէկուան թիւով Բեթերսպուրկէ եկած հեռագրին բովանդակ իմաստին:

—Այո՛, բայց ես նոր հրահանգներ չուզեցի Բեթերսպուրկէն, ես ստորագրեցի, անոր համար որ կը յուսամ թէ արդիւնքը նոյնը պիտի ըլլայ:

—Ձեր Վսեմութիւնը երբեք չի՞ կարծեր թէ ո և է դժուարութիւն պիտի ծագի և կամ բարդ հանգամանք մը պիտի առնէ խնդիրը:

—Երբեք: Իրաւ է թէ Ճապոնի առաջադրութիւնները շատ նեղեցին մեզ, բայց պատճառը այն էր որ Թօքիոյի մէջ բաւական սրտնեղութիւն պատճառած էր հաշտութեան կնքումը:

Մ. Մարթէնս ըսաւ ինծի թէ հաշտութեան դաշնագրին խմբագրութիւնը փութով առաջ կը տարուի և լրանալու մօտ է: Միայն թէ, որովհետեւ լիազօր պատուիրակները դեռ չեն ստորագրած Սաղալինի բաժանման խնդիրը, Մ. Մարթէնս այդ խնդրոյն վերաբերող յօդուածները չի կրնար գըրելու սկսիլ: Այնպէս կը կարծուի թէ այս մասը վաղը առտու պիտի ստորագրուի, որով ամբողջն ալ լրացած պիտի ըլլայ: Կ'ըսուի թէ նախարարանով մէկտեղ, տասը յօդուածներ ընդունուած են լիազօր պատուիրակներուն կողմէ: Մ. Մարթէնս կ'ըսէ սակայն որ այս կէտը բոլորովին ճիշդ չէ, որովհետեւ այս յօդուածներուն մէջ դեռ կէտեր կան որոնք լիազօր պատուիրակներուն միջեւ դեռ չեն ճշդուած: Մ. Մարթէնս հոս չը պիտի մնայ դաշնագրին ստորագրուելուն: Վերջնական ելքին ընդունուելուն պէս, պիտի վերադառնայ Եւրոպա, իր շատ մը ընկերներուն հետ, Լուքէնիա շոգենաւով որ յառաջիկայ հինգշաբթի Նիւ-Եորքէն ճամբայ պիտի ելնէ:

Մ. Վիթթէ ևս նախամեծար կը համարի ֆրանս. շոգենաւով մեկնիլ, բայց կը վախնայ թէ դեռ վերջնական ստորագրութիւնը պիտի յամեցնէ զինքը: Այս պարագային, Սեպտ. 12ին, երեքշաբթի օրը միայն պիտի կրնայ մեկնիլ գերմանական շոգենաւով, բայց որում Լա Պրըթանեը ֆրանս. շոգենաւը Նիւ-Եորքէն պիտի մեկնի Սեպտ. 14ին հինգշաբթի օրը:

ՃԱՊՈՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ.— Անգլիական հանդէս մը Ուբլօֆ, կոմս Օքումային մէկ յօդուածը կը հրատարակէ որուն մէջէն կը քաղենք հետեւեալը.— Տնտեսական տեսակէտով, Ճապոն, շատ աւելի կորսնցուց պատերազմի միջոցին իր արտադրիչ ուժերուն նուազումէն քան պատերազմական ծախքերէն: Իբր նորաբաց դաշտ մեր գործունէութեան առջեւ, կը մնան միայն անհատական ուժերը և կամ սէնտիքաներու ուժերը որոնք բնական է թէ անբաւական են: Պետութիւնը պիտի աջակցի անշուշտ, ինչպէս ըրաւ Սէուլ-Վիժու երկաթուղիին համար: Այս գիծը իր բնական տարածութեամբ պիտի միանայ չինական և սիպերիական գիծերուն հետ: Ամէն բանէ առաջ սակայն պէտք է գործելու լայն ազատութիւն տալ: Եթէ մեր առեւտրական ձեռնարկներէն ոմանք կքին մեր ուժերուն տակ, այն ատեն տարակոյս չկայ թէ կոչուած պիտի ըլլանք Անգլիացիներուն և Ամերիկացիներուն: Ամէն պարագայի մէջ, պէտք է ըմբռնենք թէ մեզի համար կարեւորագոյն է լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակել ինչպէս Մանչուրիոյ նոյնպէս Չինաստանի ժողովուրդներուն հետ: Գալով բաց դրան սկզբունքին, վճռապէս որոշած ենք զայն գործադրել:

ՉԻՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔ ՄԸ.— Շանկայէն անգլիական թերթերուն քաղուած հեռագրի մը նայելով, խաղաղութեան պայմանները Չինացիներուն մէջ ի նպաստ Ռուսիոյ մասնաւոր հակազգեցութիւն մը յառաջ բերած են: Չինական թերթեր այսպիսի ջախջախիչ պայմաններով Ճապոնի հաշտութիւն կնքելուն համար զարմանք կը յայտնեն, և երկիւղ կը յայտնեն թէ խաղաղութեան դաշնագրին եւ գտնուի այնպիսի հասկցողութիւն մը որուն զօրութեամբ պատերազմիկները իրենց կորուստները պիտի դարմանեն ի վնաս Չինու:

ՇԱՀԻՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԸ.— Վիեննայէն Սթանտարտի քաղուած հեռագրի մը նայելով Պարսից Շահին հետեւորդներէն տասնըութը հոգի անցած ուրբաթ հոն հասած են երեք վակոն բեռով, որ ամէնքը 20 թոնօ կը կշռէ: Այս բեռները կը կազմեն Շահին Բարիզէն կատարած գնումները, որոնք են գլխաւորաբար ելեկտրական, լուսանկարչական և ուրիշ նորահնար իրեղէններ:

ԱՆԳԼ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ ՊԱԼԹԻԿԻ ՄԷՋ.— Սուինմունտէն կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի թէ քանի մը տեղեր անհաճոյ չփումներ առաջ եկած են Անգլիացի նաւաստիներուն և գերման նաւահանգստի գործաւորներուն միջեւ: Ժողովուրդը նշանակելի ցրտութեամբ ընդունած է Անգլիացի հիւրերը: Զարմանքով կը դիտէին որ Անգլիացիները գերմաներէն չէին գիտեր: Ցուցացուածէն շատ աւելի քիչ եղած է ժողովրդեան հետաքրքրութիւնը:

ՔՈԼԷՐԱՆ ԲՐՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.—Տէյլի Թէլէկրաֆի Պէրլինի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ իշխանութեանց կողմէ ի գործ դրուած նախազգուշական ազդու միջոցներուն հակառակ, քոլէրայի տարածման վերաբերեալ լուրերը հետզհետէ տագնապալից հանգամանք մը կը ստանան: Հիմա ստուգուած է որ երկու օր առաջ Համպուրկ հասնող ռուս գաղթական մը այն ախտէն մեռած է: Ցիչեալը հիւանդացած էր այն բնակարաններուն մէջ ուր կը բնակէին բազմաթիւ գաղթականներ: Կը յիշուի թէ Համպուրկ այն քաղաքն է ուր քոլէրան վերջին համաճարակին ատեն ամէնէն աւելի սոսկալի աւերներ գործեց: Թէեւ այն ատենէն ի վեր յիշեալ քաղաքին առողջական վիճակը բարւոքելու համար միջոցներ ի գործ դրուեցան, սակայն դեռ շատ բան կը պակսի այս մասին: Քոլէրայի նման տարափոխիկ հիւանդութեան մը աւերներուն դէմ ոչ մէկ գերմանական քաղաք այնքան նուազ արգելիչ միջոցներ կը ներկայէ որքան Համպուրկ: Բրուսիոյ արեւելեան մասին մէջ կասկածելի հիւանդներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ: Ուէսթֆալիայէն Արեւել. Բրուսիա հասած ընտանիքի մը ամէն անդամները հիւանդացած են: Ակներեւ է թէ ասոնք երկաթուղիի ո և է մէկ անծանօթ կայարանէն հիւանդութեան սերմեր պարունակող ջուր խմած են: Պրօմպէրկէն նոր դէպքերու լուրեր կը հասնին: Կը յիշուի թէ անցեալ տարուան վերջերը երկիւղ յայտնուած էր արդէն թէ քոլէրան մեղմ ձեւի մը տակ պիտի այցելէ Գերմանիա, որովհետեւ Ռուսիոյ արեւմտեան գաւառներէն մեկուսացեալ դէպքերու լուրեր հասած էին կառավարական պաշտօնէից:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԻՄՔԵՐԸ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԵՐԸ

(Անգլիացի մասնագէտ մը գրուած)

ԾՈՎԱԿԱԼ ՔԱՄԻՄՈՒՐԱ

Պատճառ մը չկայ ենթադրելու թէ ծովակալ Քամիմուրա անթերի կերպով չի կատարեց այն դժուար պարտականութիւնը որ իրեն վերապահուած էր նեղուցները պահպանելու մասին: Թէ անիկա եզականապէս դժբաղդ էր եւ թէ Վլատիվոսթօքի տորմիղը մասնաւորապէս բարեբաղդ էր մշուշապատ օդերուն պատճառաւ, ասիկա խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, եւ իր բազմակողմանի առաքինութեանց մէջ, Ճապոնի ժողովուրդը միահաղոյն արդար չէ դժբաղդ մարդու մը նկատմամբ: Սակայն ճիշդ ժամանակին Քամիմուրա իր վրէժը լուծեց եւ օգոստ. 14ին ազդու դաս մը տուաւ այն նաւերուն, որոնք յաճախ իր ջանքերը ի դերեւ հանած էին:

ՄԱՐԷՇԱԼ ՕՅԱՄԱ

Երբ ուշադրութիւնիս դարձնենք ցամաքային բանակներուն վրայ, չենք տեսներ դէմք մը անոնց մէջ այնքան կարկառուն որքան էր ծովակալ Թօկօ: Ասոր պատճառները շատ են: Առաջին կարգին մէջ, ըստ այն տեղեկութեանց զորս ստացած ենք ամէն անձերէն որոնք լաւագոյնս ճանչցած են Ճապոնը, նոյնինքն մարէշալ Օեամա ամենայն պարկեշտութեամբ պիտի չընդունի իրեն մեծ ռազմագէտ մը ըլլալը: Կ'երեւայ թէ սովորութիւն է Ճապոնի մէջ—սովորութիւն մը որ ըստ ինքեան պատերազմի յաջողութեանց պատճառներէն մին կը կազմէ,—թէ իմաստուն թելադրութիւն մը, որպիսի աղբիւրէ իսկ եկած ըլլայ, կ'ընդունուի միշտ անոր արժէքը քննելու լուրջ փափաքով: Հետեւաբար ցամաքային պատերազմի բովանդակ տեւողութեան մէջ կը տեսնենք նպատակի միութիւն մը, ինչ որ արդիւնք չէ միակ ուղեղի մը, այլ շատ մը ուղեղներու համերաշխ գործակցութեան: Ինչ որ ալ ըլլայ, մարէշալ Օեամա, մեզի համար կը մնայ այն անձը որ աշխատութեանց ամենամեծ բաժինը բերած է, եւ իր անունը յիշելով պէտք է խոստովանիլ թէ, ընդհանուր առմամբ պատերազմի բովանդակ ընթացքին վրայ, իրեն համար պատուաբեր է այն գործակցութիւնը որուն պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր: Գաղափարաց այս կարգին մէջ պէտք է յիշել թէ իւրաքանչիւր մեծ ճակատամարտներու միջոցին բանակները իրարմէ անջատող հեռաւորութիւնը որքան ալ մեծ եղած ըլլայ, հաղորդակցութեանց արդի դիւրութիւնները միջոցի հեռաւորութեան գործնական ազդեցութիւնը այնքան նուազեցուցած է որ, իւրաքանչիւր բանակ անմիջական հսկողութեանը տակ կրնայ նկատուիլ կեդրոնական սպայակոյտին, այն աստիճան անմիջական կերպով որքան չէր եղած Ուէլինկթընի կամ Նաբոլէոնի հրամանատարութեանց միջոցին:

Հարիւրաւոր մղոն տարածութիւն ունեցող բովանդակ բանակին իւրաքանչիւր մասը Օյամայի կեդրոնին հետ հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ էր այնպէս որ բանակներուն հրամանատարութիւնը վարող զօրավարներուն եւ մինչեւ իսկ անոնց ստորադասներուն, իւրաքանչիւրին գործողութեան կատարեալ անկախութիւն տրուած էր, և բանակին ամէն մէկ մասը ժամացոյցի նման կանոնաւորութեամբ եւ փոխադարձ գործակցութեամբ կը գործէր այն ընդարձակ ռազմավայրին վրայ, որ աւելի ընդարձակ էր քան Վաթէրլոյի ռազմավայրը: Նաեւ պէտք է յիշել թէ Օյամայի դեռ Թօքիօ գտնուած միջոցին Քօրէայի նուաճումը, գէթ իր արեւմտեան մասին մէջ, եւ Եալուի անցքը տեղի ունեցան Քուրօքիի կողմէ: Այս միջոցին Էլիօթ կղզիներուն մէջ համախմբուած էին Օքուի և Նօկիի հրամանատարութեան տակ գտնուող բանակները, որոնք յետոյ ցամաք ելան Լիաօթունկ թերակղզիին մէջ: Այս բանակներէն մին, կամ թէ մին եւ թէ միւսը յիշեալ կղզիներուն մէջ վար դրուած էին ի պահանջել հարկին Քուրօքիի օգնելու համար, եթէ անոր ուժը անբաւական համարուէր: Ռուսերը այս նախապատրաստական քայլէն այնքան կատարեալ յուսախաբութեան մը մատնուած էին որ,—յուսախաբութիւն մը որ իրենց ծովէն վտարուելնուն պատճառաւ չէին կրնար նշմարել,—հաստատապէս կարծեցին թէ Լիաօթունկի բանակը Քօրէայի ծովեզերքին երկայնութեամբ յառաջացած էր դէպի Թերակղզին, թէպէտեւ խաղախները կը խուզարկէին երկիրը դէպի ծովեզերք: Այնպէս կարծուեցաւ թէ մեծ բանակ մը իր բոլոր ռազմանիւթերով, հրետանիներով, եւ պաշարաբարձ կառքերով, այս ռուս ձիաւորներուն աչալրջութիւնը ի դերեւ հանած է: Թէեւ խաղախները ներկայ պատերազմին մէջ այնքան օգտակար չեղան, բայց անոնք այնքան արժանի չեն այն քննադատութեան և նախատինքին որ անոնց երեսին զարնուեցաւ: Օքուի բանակը Նանշանի դէմ ղրկուելուն և Նանշանը գրաւուելուն պէս, ռազմավարութեան ընդհանուր յատակագիծի մասին փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ: Թերակղզիին հիւսիսային մասը պահելու պաշտօնը Օքուի թողուած էր, մինչդեռ Նօկի Փորթ Արթուրի պաշարման յատկացուած էր:

Ցետոյ ուրիշ նշանաւոր յուսախաբութիւն մը տեղի ունեցաւ, զոր Օյամա ի գործ դրաւ Քուրօբաթքինի դէմ: Քանի մը շաբաթներ լսեցինք թէ դժբաղդ Ռուս ընդհ. հրամանատարին հրաման տրուած էր Զարին կողմէ որ Փորթ Արթուրի ազատման ձեռնարկէ: Ամէն պատճառ ունինք կարծելու թէ Քուրօբաթքին այս հրամանին դէմ ազդու բողոք մը բարձաւ. այսպէս բողոք մը բարձած ըլլալու իրողութիւնը հաղորդուեցաւ սա լակոնական հեռագրով. «կը լսեմ եւ կը հնազանդիմ». ուստի Քուրօբաթքին ուրիշ ճար մը չունենալով իր խաղախները ամէն կողմ ղրկեց, եւ սակայն իր եւ մեծ բերդաքաղաքին մէջտեղ թշնամի ո և է հետք գտնելու անկարող եղաւ: Այս փորձութեան տակ Սթաքէլպէրկ դէպի հարաւ ղրկուեցաւ, ոչ թէ ուրիշ բանի համար բայց միայն տեսնելու համար թէ թերակղզին մտածին պէս մինչեւ հիմա հետքերնին աննշմարելի եղող Ճապոնցիք իրեն դէմ գործելու կատարելապէս կազմ ու պատրա՞ստ էին: Սթաքէլպէրկի պարտութիւնը այնքան կարեւոր ազդակ մը եղաւ յետագայ դէպքերուն համար որ արդար է ընդունիլ թէ Թօկօ կամ Օյամա տեղի ունենալիք դէպքը նախատեսած էին, այսինքն Քուրօբաթքին ինքզինքը պարտաւոր պիտի զգար Լիաօեանկի իր պաշտպանութիւններէն հրաժարիլ եւ ջանալ ազատելու իր դժբաղդ տեղակալը: Սակայն մինչեւ որ պատերազմին ընդարձակ պատմութիւնը գրուի, իրաւցնէ անկարելի պիտի ըլլայ գիտնալ թէ աւելի եւս մեծ պիտի ըլլայի՞ն այն կորուստները որոնց ենթարկուեցան Ռուսները Ճապոններու կողմէ: Վասն զի այն բարձրաբերձ լեռները որոնցմէ պէտք էր անցնիլ, այն ահարկու հեղեղները որոնց հանդիպեցաւ դժբաղդ զօրավարին բանակը, իր թշնամիներուն դէմ մեծամեծ արգելքներ եղած էին:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲՈՐԴՍՄՈՒԹ 4 Սեպտ.—Հաշտութեան դաշնագրին խմբագրութիւնը այսօր ժամը 5ին աւարտեցաւ, և անմիջապէս ստորագրուեցաւ: 18 յօդուած և յառաջաբան մը կը պարունակէ: Հեռագրով դաշնագրին ամփոփումը հաղորդուեցաւ Ռուսիոյ և Ճապոնի կառավարութեանց: Ամբողջական բնագիրը պիտի մատուցուի պատուիրակներու միջոցաւ, երբ իրենց երկիրը դառնան: Դաշնագրին վաւերացումը պիտի կատարուի 50 օրէն: Ճապոնցի պատուիրակները Սեպտ. 5ին (երէկ) կը մեկնին Բորթսմութէն, իսկ Ռուսերը՝ 6ին, (այս օր): Թէեւ դաշնագրին մանրամասնութիւնները յայտնի չեն դեռ, սակայն կ'ըսուի թէ յաւելուածական տրամադրութեամբ մը զինադադար պիտի ըլլայ դաշնագրին կնքումէն անմիջապէս ետքը: Երկու բանակները իրենց դիրքը պիտի պահեն և ա՛լ չպիտի յառաջանան: Ուրիշ յօդուած մը պայմանաժամ կ'որոշէ Մանչուրիոյ պարպումին համար: Գերիներու մեկնումը տեղի պիտի ունենայ դաշնագրին վաւերացումէն ետքը, որ պիտի կատարուի՝ Թօքիոյի մէջ Ֆրանսական դեսպանին և Բեդերսպուրկի մէջ՝ Ամերիկեան դեսպանին միջոցաւ: Կ'ըսուի թէ Նախագահ Րուզվէլդ ուզեց Ուաշինկթընի մէջ հացկերոյթ տալ երկու երկիրներու պատուիրակներուն, բայց Ճապոնցիները մերժեցին ներկայ ըլլալ:

—Մ. Մարթէնս ծանոյց լրագիրներուն թէ ասկէ վերջ գումարումները այլեւս անհրաժեշտ չեն, վասն զի պատուիրակներու քարտուղարները աւարտած են իրենց աշխատութիւնները: Մ. Թաքահիրա, ընդհակառակը, կը յայտարարէ թէ շատ հաւանական է որ պատուիրակները նոր գումարում մը ունենան այս իրիկուն կամ վաղը. Ասկէ զատ կրնայ ըլլալ որ ուրիշ գումարումներ տեղի ունենան: Կ'ըսուի թէ հաշտութեան դաշնագիրին հետ չորս յաւելուածներ ալ կան այն կէտերուն մասին որոնք չեն կրնար երեւնալ դաշնագրին մէջ: Երկու կողմի պատուիրակները որոշեցին որ ռուսական ու ճապոնական բանակները 18 ամիսէն ամբողջովին հեռանան Մանչուրիայէն:

ՕՅՍԹԸՐԲԷՅ.— Մր. Րուզվէլթ հեռագիր մը ստացաւ Միքատոյէն, որ սիրալիր կերպով շնորհակալութիւն կը յայտնէ՝ հաշտութեան մասին տարած տեւական ջանքերուն համար: Միքատոն կը գնահատէ այդ ջանքերուն մեծ արժէքը, որոնց համար երախտապարտութիւն կը յայտնէ: Ճապոնի կայսրը կ'ըսէ թէ կը ճանչնայ Մր. Րուզվէլթի մատուցած ծառայութիւնը՝ խաղաղութեան օգտին համար, որ անշուշտ տեւական կերպով հանդարտութիւն մը առաջ պիտի բերէ Ծ. Արեւելքի մէջ:

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Զարը Օգոստոս 31 թուով սա հեռագիրը ուղղեց Մր. Րուզվէլթի.—Ընդունեցէք իմ շնորհակալութիւններս և անկեղծ շնորհակալութեանցս հաւաստիքը, ձեր կորովի ու անձնական ջանքերուն համար, որոնցմով լաւ ելքի մը յանգեցան հաշտութեան բանակցութիւնները: Իմ երկիրս պիտի գնահատէ այն մեծ մասնակցութիւնը զոր ունեցաք Բորթսմութի մէջ հաշտութեան բանակցութեանց համար:

—Ռուս հեռագրական Գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սպարապետ Լինեվիչ պիտի շարունակէ մնալ Սպարապետ, և պիտի կարգուի փոխարքայ Ծ. Արեւելքի, ինչպէս էր Ծովակալ Ալեքսէյեվ:

—Սպարապետ Լինեվիչ կը հեռագրէ Զարին՝ ամսոյս 3 թուով.— Սեպտ. 1ին մեր զօրքերը Քօրէայի մէջ ետ մղեցին ճապոնական 6 վաշտերու, 12 թնդանօթի օգնութեամբ ըրած բուռն յարձակումները: Թշնամին միեւնոյն ժամանակ յարձակողական սկսաւ Քիւքուկի կողմէն և Ռէյչուէոլէնկի կիրճէն: (Սեպտ. 1ին դեռ զինադադար չէր կնքուած:)

ՔՐԻՍՏԻԱՆԻԱ.— Լրագիրները ցաւ կը յայտնեն որ այս տարի կարելի չէ Նօպէլի մրցանակը տալ Նախագահ Րուզվէլթի, որովհետեւ առաջարկը ուշացեալ ժամանակին չի կրնար ըլլալ այլեւս, բայց կը յուսան որ յառաջիկայ տարի այդ մրցանակը տրուի Մր. Րուզվէլթի, որուն մեծ բան կը պարտի խաղաղութեան դատը:

ԼՈՆՏՈՆ.— «Սթանտարտ»ի Բեթերսպուրկի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ռուս կառավարութիւնը պայմանագրութիւն կնքեց ճապոնական կառավարութեան հետ, Ճապոն գտնուող ռուս վիրաւոր գերիները Ռուսիա փոխադրելու համար: Ռուս գերիները պիտի միանան Զօր. Լինեվիչի բանակին, և այնպէս պիտի դառնան հայրենիք:

ԲԱՐԻԶ.— Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ճապոն ամերիկեան սեղանաւորներու ճնշումին վրայ է որ տուեր է պատերազմական տուգանքի խնդրոյն վրայ, վասն զի այդ սեղանաւորները մեծ դիւրութիւններ խոստացեր են Ճապոնի, եթէ հաշտութիւն կնքուի, նաև զգացնել տուեր են որ պատերազմը եթէ շարունակուի, նիւթական մեծ դժուարութիւններ պիտի ծագին: Երբ հաշտութեան կնքման լուրը առնուեցաւ Մ. Նահանգաց գլխաւոր պանքաներուն ներկայացուցիչները Մ. Վիթթէի առաջարկեցին ամերիկեան ամէնէն զօրաւոր պանքաներու նիւթական աջակցութիւնը՝ ռուսական փոխառութիւն մը շրջաբերութեան հանելու Մ. Նահանգաց մէջ, ի՛նչ գին որ ալ ըլլայ:

ԲԱՐԻԶ.— Հավաս կը ծանուցանէ թէ Մարօքի էմիրը հեռացեալ պատասխանը տուաւ ֆրանսական վերջնագրին: —Ֆրանսական հպատակը ապօրինաւոր կերպով ձերբակալել տուող պաշտօնատարը պաշտօնանկ ըրի: Էմիրը ոչ մէկ խօսք չէ ըսած տուգանքի և ներողութիւն խնդրելու խնդրոց վրայ: Ձայն կայ որ Գերման կառավարութիւն պատասխանելով Մ. Ռուվիէի ծանուցագրին, առաջարկեց որ դեսպանախորհուրդը նո՛յն իսկ Մարօքի մէջ գումարուի:

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Երէկ հանդիսական հացկերոյթ տրուեցաւ Բեդերհօֆի պալատին մէջ ի պատիւ Պարսից Շահին: Զարը և Շահը բաժակաճառեր արտասանեցին:

ՊԵՐԼԻՆ (Պաշտօնական).— Բրուսիոյ մէջ ամսոյս 3ին քոլէրայի 13 նոր դէպք և 3 մահ պատահեցաւ: Սեպտ. 4ին մինչեւ կէս օր ևս 10 դէպք և 3 մահ: Ցարդ համագումար 66 դէպք եւ 23 մահ:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԼՈՒՑԿԻ

Կիրակի օրը շրջուն փերեզակներ ելած էին մեծ փութաջանութեամբ ծախել Հիւանդանոցի լուցկիները ։

25 փարայի վճարումով տուփ մը գնեցինք անկէ ։

Սքանչելի՛ . լուցկին այսչափ մինակ կրնայ ըլլալ ։

Մէկ քանի դժուարահաճ բարեկամներու հետ բաղդատեցինք զայն ուրիշ ամենէն աւելի հանուած լուցկիներու հետ և ուրախութեամբ տեսանք որ անոնց ամէնքը գերազանցեց հիւանդանոցի լուցկին ։

Այս առթիւ անկեղծաբար կը շնորհաւորենք հոգաբարձութիւնը որ լուցկիի նման անհրաժեշտ նիւթի մը ամէնէն ընտիրը յաջողեցաւ ձեռք բերել ։ Այս լուցկին ո՛չ միայն հայ ընտանիքներ պիտի գնեն հիւանդանոցի նպաստելու մարդասիրութեամբ, այլ և ամէն ազգէ ընտանիք պիտի ստիպուի նախապատուութիւն տալ Հիւանդանոցի լուցկիին, քանի որ թէ՛ հրապարակի լուցկիներէն աժան է ան և թէ՛ գերազանց և թէ ընտիր ։ Մարտիկ Շիրինեանի անունը կցուած տեսնելով Հիւանդանոցի լուցկիին՝ շատեր գուշեն Հիւանդանոցի Թուղթին օրըստօրէական ստորնացումը յիշեն և վախնան որ լուցկին ալ անոր բախտին կ՚արժանանայ և յաջող շրջան մը բոլորելէ ետք աստիճանական անկումով մը չգործածուելու վիճակին կը հասնի ։ Այս երկիւղը չկայ լուցկիին համար, որովհետեւ սիկառի Թուղթին նման, Մարտիկ Շիրինեան չէ որ կը պատրաստէ զայն, այլ ուղղակի Անգլիոյ մէջ կը շինուի և ծախուելու համար Մարտիկ Շիրինեանի վաճառատունը կը ղրկուի ։ Այս պարագան խիստ մխիթարական է և կ՚ապահովէ լուցկիին տեւականութիւնը ։ Անգլիական գործարանը երբեք չի կրնար իր յանձնառութիւններուն հակառակ ապրանք յանձնել, գործարանատէրը հարկադրուած է պահել ապրանքին նախնական որակը ։

Հետեւաբար լուցկիին աւրուելէն երկիւղ չկայ ։ Մինակ սըւոր չկրցանք խելք հասցնել թէ, ինչ հարկ կար Մարտիկ Շիրինեանի քիթը խոթելու այս լուցկիի խնդրոյն մէջ ալ ։ Միթէ Հիւանդանոցը ստիպուա՞ծ է ցկատարած այնչափ շահաբաժին մը վճարել այս մարդուն Հիւանդանոցի անուամբ հրապարակ ելած ամէն ապրանքէ ։

Սիկառի Թուղթին խնդրէն ամէն մարդ ճանչցաւ արդէն Մարտիկ Շիրինեանը, որ երբեմն մինչեւ ամսական վաթսուն ոսկի հասոյթ բերող սիկառի թուղթը ստորնացնելով՝ ստորնացընելով մինչեւ չծախուելու վիճակին հասցուց, թէեւ կ՚ըսուի թէ հիմա նոր ճիգ մը կայ թուղթին ալ իր նախկին փայլունութեանը հասցնելու ։ Արդեօք Հիւանդանոցին այսչափ վնաս հասցնելուն ի վարձատրութի՞ւն որոշուած է շահաբաժին մըն ալ լուցկիէն տալ Մարտիկ Շիրինեանի, որուն անուանը լսող վաճառորդը անգամ մը երեսը կը թթուեցնէ դժգոհանօք ։

Լուցկին փոքրաքանակ ծախուելիք ապրանք մը չէ որ բանուկ տեղ մը ընտրել հարկ ըլլայ անոր համար ։ Խանութպաններ, վաճառորդներ և յանձնակատարներ պիտի գնեն զայն մեծաքանակ, որոնք նոյնչափ սիրով պիտի գնէին Մեծ Խանի Հիւանդանոցի գրասենեակէն, որ հեռաւորութեան տեսակէտով շատ չտարբերիր Մարտիկ Շիրինեանի վաճառատունէն ։

Կատարելապէս վստահ ըլլալով հանդերձ որ Հիւանդանոցի շնորհիւ ապրիլ վարժուած անձինքը կարելի չէ անկէ հեռացնել, կ՚ընենք այս դիտողութիւնը, մի միայն արձագանգ ըլլալու համար հանրային կարծիքին ։

Հիւանդանոցի գրասենեակին պաշտօնեաները միթէ լուցկի մը ծախելու չա՞փ ալ արժանիք չունին, մինչդեռ ամէն մարդ գիտէ որ անոնք շատ աչքբաց են երբ խնդիրը իրենց շահուն վրայ ըլլայ ։

Այս միջանկեալները սակայն բնաւ ազդեցութիւն չունին հիւանդանոցի լուցկիին վրայ, զոր ո՛չ միայն գնելու ենք, այլև մեր դրացիներուն, ծանօթներուն ու անծանօթներուն ալ յանձնարարելու ենք որ գնեն անկէ աժան և ընտիր լուցկի գործածած ըլլալու համար ։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ Ճեմարանի անցեալ ուսումնական տարւոյ մէջ գիշերօթիկ աշակերտաց թիւն էր 225, իսկ ուսուցչաց՝ 19 ։ Ծախքին գումարը բաց ի սընունդէն 39706 ռուբլի ։ Երեւանի Հայոց Թեմական դպրանոցի աշակերտներու թիւն էր 416, իսկ ուսուցիչներ՝ 21. տարեկան ծախքին գումարն էր 20100 ռուբլի ։ Տփղիսի Ներսիսեան Հոգեւոր դպրանոցի աշակերտաց թիւն էր 685, ուսուցչաց 25, տարեկան ծախուց գումարը 34613 ռուբլի ։

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒՆ ՏՈՒՐՔԸ. — Ս. Էջմիածնի կրօնաթերթին մէջ կը կարդանք. — Կառավարիչ Սենատը քննութեան առնելով թէ ո՛ր եկեղեցական կալուածների վրայ պէտք է դրուին «զեմսկի» կոչուած և քաղաքային տուրքեր, բացատրեց որ յիշեալ տուրքերից ազատւում են՝ ոչ թէ միայն այն հողերը, որոնք յատկացուած են կառավարութեան կողմից եկեղեցական հիմնարկութիւններին, այլ և այն բոլոր եկեղեցական կալուածները, ինչ ձեւով էլ նրանք ձեռք բերուած լինին, որոնք եկամուտ չեն բերում ։ Այնուհետեւ, մօտաւորապէս որոշելով, թէ ինչ պէտք է հասկանալ եկեղեցական կայքերի եկամուտ ասելով, որի ստացումը զեմըստվային և քաղաքային վարչութիւններին իրաւունք է տալիս տուրք պահանջելու, Կառավարիչ Սենատը մատնանիշ արաւ, որ եկամուտի միակ ապացոյց համարւում է այն կայքերի վարձով տալը. իսկ եթէ այդ հողերը մշակւում են միաբանութեան կողմից և եկամուտ են բերում իրենց հողային արդիւնքներով, երբէք իրաւունք չկայ քաղաքային տուրքերի ենթարկելու և պահանջելու ։

ԲԱՐԻԶԻ Հայոց Հոգեւոր Հովիւ Արժ. Տ. Վռամշապուհ քհն. Քիպարեան, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ տուած քարոզին մէջ (հակառակ իրեն եղած ազդարարութեան՝ որ չէին ուզեր քարոզ մտիկ ընել ամառ ըլլալուն համար), ծանոյց Ներկայ ժողովրդեան թէ, Ռուսիոյ վեհ. Ցարը նոր ուքազով մը յետս վերադարձուցած է Հայ եկեղեցւոյ, վանքերու, վարժարաններու և այլ եկեղեցական հաստատութիւններու պատկանող գրաւեալ կալուածները, և դպրոցներու տեսչութիւնը վերստին յանձնուած է Ս. Էջմիածնայ Հայրապետութեան ձեռքը ։

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ Սինոդը կարդաց Ռուսիոյ Ներքին Գործոց Նախարարութեան օտար դաւանութեանց պաշտօնատան գրութիւնը, որով կը պահանջէ տեղեկացնել թէ վերջին հինգ տարուան ընթացքին մէջ տարեկան քանի՞ հոգի յաճախած են Թեմական դպրոցներու մէջ, քանի՞ հոգի աւարտած են իրենց ուսումը յիշեալ ժամանակամիջոցին, աւարտողներէն քանի՞ հոգի մտած են հոգեւոր ծառայութեան մէջ. յիշեալ հինգ տարիներու ատեն սրբազնագործ պաշտօնեաներու քանի բաց տեղ եղած է իւրաքանչիւր Թեմի մէջ և այդ տեղերէն քանի՞ն գոցուած են և մինչեւ ցարդ քանի՞ բաց տեղ կը մնայ ։ Սինոդը հրամայեց Ներքին Գործոց Նախարարութեան այս գրութեան պատճէնը Թեմական առաջնորդներուն ղրկել և շուտով ստանալ պահանջուած տեղեկութիւնները՝ Նախարարութեան մատուցանելու համար ։

ԲԱՐԻԶԷՆ կը գրեն մեզ. — Օրիորդ Մառի Պազիրկեան, դուստր Պարսկաստանի հնագրատան Նախարարութեան Հայազգի խորհրդական ժէնէրալ Պազիրկեանի, այս օրերս խիստ փայլուն կերպով իր փիլիսոփայութեան քննութիւններն անցուց Սորպոնի մէջ, ինչպէս անցեալ տարի, նոյնքան փայլուն կերպով անցուցած էր իր Դպրութեանց և պսակաւորի քննութիւնները ։ Օրիորդ Մառի Պազիրկեանի յաջողութիւնը անոր համար մանաւանդ աւելի նշանակալի է, որովհետեւ 150 Եւրոպացի մըրցակցուհիներուն մէջէն միակն ինք եղած է այդ դափնիին տիրացող ։ Աւելցնենք նաեւ թէ Օրիորդ Պազիրկեան նշանաւոր դաշնակահար և ջրանկարիչ է միանգամայն ։ Տէպա և այլ կարեւոր լրագիրներ համակրալից տողեր նուիրած են Օրիորդին յաջողութեանցը համար ։

ԲԱՐԻԶԻ Արեւելեան կենդանի լեզուաց վարժարանէն այս տարի հետեւեալ պարոնները վկայական ստացած են. Մ. Մ. Մօրուա, Բօրեսքիւ (Արաբերէն գրական լեզու), Մ. Մ. Պալըրօ, Շարրիօ, Քոնֆուրիէ, Ֆրօմէն, Ժընու. Պօնպէլ, Քլէնքսիէք, Մօրուա տը Սանտիֆօր և Թապուրիէք (Արաբերէն լեզու) ։ Վերոյիշեալ պարոնները թէ Թուրքերէնի և թէ պարսկերէնի համար ալ վկայական ստացած են) ։ Մ. Մ. Միշօ, Րըպի (Հայերէն) ։ Իսկ երեսունէ աւելի պարոններ, յոյն, ռուս, ճարոն, եթովպական, ռումանական, չինական, և այլ լեզուներու համար վկայականներ ստացած են ։

ՌՈՒՍԱՀԱՅ եկեղեցական գոյքերուն և կալուածներուն մատակարարութեան առժամանակեայ նոր կանոնագիրը որ հրատարակուեցաւ Օգոստ. 12ին, բաժնուած է հետեւեալ երեք մասերուն. —

Ա. Եկեղեցապատկան գոյքերու և կալուածներու մատակարարութիւնը.

Բ. Թեմական հոգեւոր դպրոցներու, գոյքերու և կալուածներու մատակարարութիւնը.

Գ. Վանքապատկան ստացուածքներու մատակարարութիւնը ։

Եկեղեցիներուն գոյքերը և կալուածները կը մատակարարեն ծխական (Թաղական) Հոգաբարձութիւնները, որոնք առժամանակեայ պայմանաժամով կ՚ընտրուին նոյն եկեղեցիին հօտէն ։ Թեմակալ Առաջնորդը կը հաստատէ ընտրութիւնը ։ Այս Հոգաբարձութիւնները արտօնեալ են դպրոց, մանկապարտէզ, հիւանդանոց, անկելանոց և այլ այսպիսի կրթական-բարեգործական հանրօգուտ հաստատութիւններ հիմնելու և կառավարելու, ստանալով պէտք եղած թոյլտուութիւնը ։ Եթէ եկեղեցիին եկամուտները չբաւեն, կարող են Թեմականներէն որոշ նպաստ հաւաքելով բացը գոցել ։ Մէկէն մի Հոգաբարձութիւն կը բաղկանայ եկեղեցիին երէցփոխէն և երկուքէն մինչեւ չորս անդամներէ ։

Թեմական հոգեւոր Դպրոցներու գոյքերը և կալուածները կը մատակարարուին առանձին Հոգաբարձութեան ձեռքով 12 անդամէ բաղկացած, նախագահութեամբ Առաջնորդին ։ Հոգաբարձուները կ՚ընտրուին չորս տարուան համար, հոգեւոր Դպրոցին գտնուած վիճակին եկեղեցիներուն կողմէ ։ Այս Հոգաբարձութիւնները կը հաստատուին ուղղակի Ս. Հայրապետէն ։

Իսկ վանքապատկան գոյքերու և կալուածներու մատակարարութիւնը յանձնուած է վանական իշխանութեան որուն այս մասին օգնելու համար, Առաջնորդը կարող է աշխարհական անդամներ ալ հրաւիրել ։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

Ս. Պատրիարքը հայրը Թաղ. Ժողովոյ որոշման համաձայն Սկիւտարի երեք եկեղեցեաց և վարժարանաց մատակարարական գործոց միացման առթիւ Նորակազմ Թաղ. Խորհրդոյ ուղղեալ հրահանգ մը ղրկած էր որ կը գծէր անոր պաշտօնավարութեան հիմերը, հետեւողութեամբ այս առթիւ կազմուած յանձնաժողովոյ կողմէ մատուցեալ տեղեկագրին ։ Այդ հրահանգը հետեւեալ հիմնական կանոնները կը պարունակէ ։

Ա. — Իւրաքանչիւր եկեղեցեաց գոյք եւ սպասք եւ կալուածք եւ իւրաքանչիւրին եղած եւ ըլլալիք հաստատուն նուէրք եւ կտակք են և պիտի մնան իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ սեփականութիւնը ։

Բ. — Եթէ իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ ձեռք մինչեւ միացման թուականը, որոշ նպատակով նուիրուած կամ սահմանուած պատրաստ գումարներ կը գտնուին անխափան նոյն նպատակին պիտի յատկացուին ։

Գ. — 15 անդամներէ բաղկացեալ միակ Թաղ. Խորհուրդ մը պիտի վարէ եւ պիտի մատակարարէ երեք թաղերը, անոնց եկեղեցիները, վարժարաններն ու աղքատները, իր մէջէն որոշելով եկեղեցեաց մատակարարութեան, վարժարանաց հոգաբարձութեան եւ աղքատաց խնամակալութեան պէտք եղած անդամները ։

Դ. — Նոյն Թաղ. Խորհրդոյ կողմէն եւ մէջէն պիտի կազմուի մասնախումբ մը որ պիտի հոգ տանի, երեք եկեղեցեաց մինչեւ միացման թուականը ունեցած առ հասարակ բոլոր պարտքերը ամփոփելու եւ ճշդելու եւ նոյն պարտուց բարձման գործողութիւններ կատարելու ։

Ե. —Այդ պարտուց բարձման հասոյթներն են. 1.—Երեք եկեղեցիներու հասութաբեր չեղող կալուածներուն վաճառումէն գոյանալիք գումարը, պահելով միշտ վաճառմանց սովորական կանոնները. 2.—Երեք եկեղեցիներու մինչեւ միացման թուականը ունեցած պահանջները. 3.— Այդ նպատակով հայթայթուած բացառիկ նուէրներ եւ արդիւնքներ. 4.—Ինչպէս նաեւ ընդհ. հասոյթից 5 % մասը, որ ծախքերու միացումէ առաջ գալիք խնայողութեան կը համապատասխանէ ։

Զ. — Վերոյիշեալ եկեղեցական հասոյթներուն մէջ նշանակուած պահանջներուն գանձումը եւ հասութաբեր չեղող կալուածներուն վաճառումը պիտի կատարուի վերեւ նշանակուած առաջին հիմնական կանոնին համաձայնութեամբ, այսինքն գանձեալ պահանջը եւ վաճառեալ կալուածը ո՛ր եկեղեցիին որ պատկանի, գումարն ալ նոյն եկեղեցիին սեփականութիւն պիտի մնայ եւ եթէ ուրիշ եկեղեցւոյ պարտուց վճարուի, պահանջատէր կամ կալուածատէր եկեղեցիին իբրեւ փոխատուտէր պիտի մնայ գանձումէ կամ վաճառումէ գոյացեալ գումարին ։

Է. —Իբր յանձնարարութիւն կ՚աւելցուի որ Եէնի Մահալլէի Ս. Կարապետ եկեղեցին ալ իրեն վայելուչ եւ հաստատուն վարժարանը ունենալու յատուկ հոգ տարուի եւ կազմուելիք Թաղ. Խորհուրդը իբր իրեն պարտք ճանչնայ Ճեմարան վարժարանի շինութիւնը ։

Ը. —Նորակազմ Թաղ. Խորհուրդը իր մէջէն պիտի ընտրէ մէկ ատենապետ եւ երկու փոխ ատենապետ, այնպէս որ երեքը երեք եկեղեցիներու պատկանին եւ իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնական գործողութեանց վերին հըսկողութիւնը ստանձնեն ։

Թ. —Իւրաքանչիւր Թաղի պատկանեալ դիւանական գործողութիւնք, վըկայագիրք եւ ծանուցագիրք նոյն եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուին ըստ առաջնոյն, իւրաքանչիւրին յատուկ կընքով, ատենապետին եւ փոխ ատենապետին հսկողութեամբ ։

Ժ. —Նոյն Թաղ. Խորհրդոյ մէջէն վեց անդամէ բաղկացած, և լաւագոյն է՛ եթէ իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ ժողովուրդէն երկու երկու առնելով կազմուած մասնախումբ մը, յատկապէս պիտի ստանձնէ վարժարանաց հոգաբարձութիւնը ։ Վարժարանաց վերաբացումը մօտ ըլլալուն կը յանձնարարէինք որ Բարսեղ Աւետիսեան, Գէորգ Թորգոմեան, Թումիկ Սուրէնեան, Միհրան Գարագաշեան, Երուանդ Գարայեան եւ Ալիքսան Ալիքսանեան էֆէնտիները հաճէին ստանձնել այդ հոգը ։

ԺԱ. —Նոյն նպատակով եւ գործոց փութացում տալու համար կ՚առաջարկենք մեր կողմէ որ վարժարանաց ընդհ. տեսչութիւնը յանձնուի Գալուստ էֆ. Մալաթեանի, որոյ կարողութիւնը ծանօթ է մեզ և վկայեալ ընդհանրապէս ։

ԺԲ. — Մեր կատարած ընտրութեամբ պաշտօնի հրաւիրուածներէն կը խնդրենք որ առանց ո և է դիտողութեան պաշտօնը ընդունին և գործի ձեռնարկեն, մտադրութիւն չունենալով հրաժարմանց խնդիրներով զբաղիլ և ոչ ալ հրաժարական ընդունիլ ։

ԺԳ. — Նորակազմ Թաղ. Խորհրդոյ նիստերը պիտի գումարուին Ս. Խաչի Խորհրդարանին մէջ, մինչեւ որ տարբեր կարգադրութեան մը պէտքը զգացուի ։

ԺԴ. — Վարժարանաց գործերու դիւրութեան համար կը յանձնարարենք որ, որչափ հնար է ուսուցչաց ընտրութեան մէջ անձերու թիւը ամփոփելու մտադրութիւն դարձուի և այցելու դասատուներ իրենց նիւթը Սկիւտարի զանազան վարժարանաց մէջ աւանդելով՝ Սկիւտարի վարժարանաց շրջանակին մէջ ամփոփեն իրենց գործունէութիւնը և սեփական պաշտօնեաներ դառնան ։

ԺԵ. — Ի վերջոյ տարւոյ մը պայմանաժամ կարող ենք տալ առ այժմ մեր ընտրած և կազմած, բովանդակ Սկիւտարի միակ խորհրդոյ, որպէսզի կարենայ ամենայն ինչ ըստ օրինի պատրաստել և կարգադրել և այնուհետեւ դիւրին լինի օրինական ընտրութեամբ նոր Թաղ. Խորհուրդ ընտրել ։

ԱՐՄԱՇԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Պաշտօնական Թերթին 1261 թուոյն մէջ, Կորիւն վարդապետի հանրածանօթ յօդուածը քննադատած ատեննիս Արաբկիրի երբեմնի առաջնորդ Մուշեղ վարդապետին հակաեկեղեցական յօդուածները յիշելով Արաբկիրցւոց միամտութիւնը կը մատնանշէինք՝ որ հակառակ այդ յօդուածներուն՝ անոր եպիսկոպոսացման հրամանը կը խնդրէինք ։

Արդարեւ այդ պարագան քիչ մը քննադատելի էր, բայց արդար ըլլալու համար պէտք է ըսենք որ այդ հակաեկեղեցական յօդուածները կը գրուէին կամ կը հրատարակուէին մայրաքաղաքիդ կամ Իզմիրի մամլոյն մէջ և Գաւառական ժողովէ մը աւելի ձեռնհաս մարմին մը, այն է Կեդրոնական Կրօնական ժողովը լուռ կը մնար եւ նոյն իսկ իր լռութեամբը կարծես հաւանութիւն մը յայտնած կ՚ըլլար այդ յօդուածոց ։ Արդ, երբ ձեռնհաս մարմին մը լուռ կը մնայ, այլեւս ո՛ւր կը մնար գաւառի մը եկեղեցական օրինաց հմտութիւնը կամ նախանձախնդրութիւնը ։ Մինչդեռ նոյն ատեն Մուշեղ վարդապետն ալ իր անխոնջ ջանքերը չէր խնայեր եպիսկոպոսացման վկայագիրը ձեռք բերելու, եւ առ այդ ամէն ճիգ կը թափէր, վասն զի իր փառամոլ բնաւորութեան հետեւանքով բուռն փափաք կը տածէր եպիսկոպոսական աստիճանին բարձրանալու ։

Ջենք գիտեր սակայն թէ Արմաշի բարեծաղիկներուն այդ ծաղիկը իր եպիսկոպոսացմամբ աւելի քննադատելի՛ յօդուածներ պիտի հրատարակէ թէ ո՛չ, եւ կամ կեդրոնական կրօնական ժողովը ինչ ընթացք պիտի բռնէ ասկէ ետք առանց նկատառման, որոնք ժողովուրդը հայ կղերէն եւ եկեղեցիէն ուծացնելու չեն թերանար իրենց կենցաղին ու հրատարակած յօդուածներով ։ Մենք կը մնանք երկմիտ՝ թէ ազգը դարման չը տրուի այսպիսեաց սանձարձակ գրութեանց կամ ընթացից ։

Մնամ յարգանօք Ձերդ
ՆՈՐԱՅՐ ՋՈՐԻԿԵԱՆ

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գումգաբուի Լուսաւորչեան Մայր վարժարանին համար կարող դաստիարակ-ուսուցչուհի մը կը փնտռուի, որ ունենայ տասնամեայ փորձառութիւն ։ Գոհացուցիչ ամսական ։ Դիմել Մայր-վարժարանի Տեսչութեան ։

ԲԱՄԲԱԿ
Ներկուած ճեռագիր
Սմօթ 5.77

ՓԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

5 Սեպտեմբեր 1905

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	100	23
Րէժի	(Tab. Turcs)	315	—
Օսմ. Միացեալ	(E. N. Unif.)	92	80
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	135	25
Պանք Օթթ.	(Banque Ott.)	611	—
Թրամվայ	(Tramways)	88	—

ՐԵՍՄԻ

ՆՇԱՆ

Տէրսաատէթ Նուման սէֆիրի էսալէթլու Մ. Կրիբարիս ճէնապլէրինէ Մուրասսա Օսմանի.

Համիտիյէ Հիճազ Թիմուր եօլը սէր մուհէնտիսի Մ. Մայիսնէրէ պիրինճի րիւթպէտէն Օսմանի Նշանը ալիլէրի իհսան պույրուլմուշ տըր ։

ՆԵՐՔԻՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ. —Պէրլինէր Թակպլաթ հետեւեալը կը գրէ. — Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան 30րդ տարեդարձը, որչափ օսմանցիներուն, նոյնքան ալ ուրախաւիթ է անոնց բարեկամներուն ։ Քանի մը շաբաթ առաջ ի գործ դրուած ոճրագործական պայթման վտանգէն շնորհիւ Աստուծոյ զերծ մնալը ամէն կողմէ ուրախութեամբ ողջունուեցաւ և ոճրին չար հեղինակներուն հանդէպ բոլոր աշխարհի անարգանքը կ՚ապացուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանը ամբողջին սէրն ու յարգանքը շահած է ։ Վեհ. Սուլթանը իր գերազանց իմաստութիւնով և կարողութիւնով Օսմ. կառավարութիւնը շատ մը դժուարութիւններէ յաջողութեամբ ազատած և ապահոված է Թուրքիոյ յառաջդիմութիւնը զարգացման ճամբուն մէջ ։ Օսմանցիներուն չափ այսօր մենք գերմաններս ալ ուրախ ենք. Կայս. գահակալութենէն ի վեր երկու տէրութեանց միջեւ բարեկամութիւնը և տնտեսական յարաբերութիւնները աւելցած են ։ Գերման շատ մը ցամաքային և ծովային սպաներ և ուսուցիչներ մտած են օսմ. ծառայութեան մէջ, Կայս. բարեհաճ արտօնութեամբ ։ Երկու երկիրներու առեւտուրը այնքան զարգացած է որ այսօր Գերմանիոյ վաճառականներուն և արհեստաւորներուն կարեւոր մէկ մասը միայն կ՚ապրի Թուրքիոյ վաճառք ծախելով ։ Այս արտօնութեանց և հիւրամեծարութեան համար գերմանները անհունս երախտապարտ են, Թուրքիոյ մէջ ամէն օր կամուրջներ, քարափներ, ճամբաներ և ուրիշ հանրօգուտ գործեր կը կատարուին ։ Մինչեւ հիմա գերմանները ինչպէս որ առանց մասնակցած են, անտարակոյս ասկէ ետք ալ պիտի մասնակցին և աւելի շնորհապարտ պիտի ըլլան Կայս. կառավարութեան ։ Ուրեմն Վեհ. Սուլթանին կենաց համար օսմանցիներուն ըրած մաղթանքներուն այսօր գերմանացիք ալ կը ձայնակցին ։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ. — Վեհ. Սուլթանին բարեհաճ հրամանով Էտիրնէի Երկրագործական պանքային հին փոխատուութեանց հաշուէն երկրագործներուն վրայ ունեցած 3,776,551 ղրշ.ի պահանջը շնորհուեցաւ ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ. — Մաարաս հրատարակուած Մուխպար Ճիհան թերթը խմբագրականի մը մէջ յիշատակելով անգլիական գաղթավայրերուն մէջ միլիոնաւոր իսլամներու գոյութիւնը, հարկ կը տեսնէ որ Թուրքիոյ և Անգլիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութիւնները աւելի ևս ամրապընդուին, ինչ որ թէ օգտակար պիտի պիտի ըլլայ երկու տէրութեանց և թէ Հնդկաստանի իսլամներուն գոհունակութիւն պիտի պատճառէ ։

ՋԻՀՆԻ ՓԱՇԱ. — Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ Բ. քարտուղար Իզզէթ փաշան ղրկելով Իր Կայս. բարեւները հաղորդել տալ առեւտր. և հանրօգուտ շինութեանց նախարար Ջիհնի փաշայի որուն Էրէնքէօյի ամարանոցին մէկ մասը այրած էր ։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՔ. — Մաքսային քննիչ Ալի պէյ քանի օրէ զննական պտոյտ մը կը կատարէ Պոլսոյ մաքսատուններուն մէջ ։ Իր այս մասին տալիք տեղեկագիրը իբր հիմ պիտի ծառայէ կարգ մը մաքսային բարեփոխմանց ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ բարձր Խորհուրդին որոշումով ծովի ճամբով Համպուրկի ժամանումներուն դէմ Թուրքիոյ մէջ բժշկական այցելութիւն դրուեցաւ ։

ՊԱՐՍԻՑ ԴԵՍՊԱՆԸ. — Պէլժիոյ Թագաւորը Լէոբոլտ պատուանշանին մեծ-խաչը նուիրեց Պոլսոյ Պարսից դեսպան Իշխան Միրզա Րիզա Խանի ։

ՇՈՒԷՏ-ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ Նոր Թագ. Պ. Րամէլ աւզի օր և երէկ իր [...] տօնական այցելութիւնները տուաւ [...] Դրան և բոլոր նախարարներուն ։

ՑՈՅՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ. — [...] նօղը որոշեց Բերայի Ցոյն հասարակ[...] թեան մնացածէն և Եէտի Գուլէի հիւանդանոցին հասոյթներէն 200 [...] յատկացնել քանի մը մնտրապուլ[...] րաններու, որոնք նիւթական անձ[...] վիճակի մէջ են ։

—Ցէնէրի Պատրիարքարանին հ[...] տատած Համիտիյէ մրցանակը այս [...] րի ալ, ըստ սովորութեան բաժնու[...] ցաւ Մայր-վարժարանին շրջանաւ[...] ներէն Թուրքերէնի մէջ առաջնակ[...] հանդիսացողներուն ։ Առաջին մրցանակը 15 ոսկի էր և երկրորդը 10 ոսկի ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐՕԳ[...] շինութեանց նախարարի խորհրդակ[...] Նէճիպ Մելհամէ էֆ., ինչպէս պ[...] ցինք երէկ, Վեզիրութեան (փաշա) [...] տիճանին բարձրացաւ ։ Մելհամէ փ[...] Կայս. Պալատ երթալով իր երախ[...] գիտութիւնը մատոյց ։

ԽՏԻՎԸ աւզի օր Վիէննա ժամ[...] նեց ։

ԲԱՐՁՐ. ՄՆԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԸ այցել[...] հնութեանց Կայս. Թանգարանը և [...] քէ անցաց յարակից նոր թեւին շի[...] թիւնները ։

ՇՔՈՏՐԱՑԻ երկրաշարժեալներու [...] նպաստ հանգանակութիւնը հա[...] 416,684 ղշ.ի ։ Ոսկերիչ Նշաստաճ[...] եղբարք նուիրեցին 100 ղշ. և Թագ[...] էֆ. Հանէսեան 40 ղրշ. ։

ՕՏԱՐ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ[...] — Դարձեալ ծանուցուեցաւ որ ի[...] արգիլուի օտար վիճակահանութի[...] տոմսերուն մուտքը և վաճառու[...] Թուրքիոյ մէջ ։

ԹԱՐԱՊԻՈՅ իտալական դեսպան[...] տունը այս աշնան բոլորովին պիտի վ[...] րաշինուի փայտաշէն ։ Ծախքը 4000 ոսկի պիտի ըլլայ ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՔՍԱԽՈՍ. — Կէօքսուլի կ[...] երկուշաբթի օր հանդիպած մը [...] ունեցաւ Մուսթաֆա անուն Բ[...] դէտ մը և ծխախոտ փախցնող[...] միջեւ ։ Մաքսախոյզը հրակ ընելով վի[...] րաւորեց Մուսթաֆան սրունքէն և փ[...] խաւ ։ Վիրաւորը Անատոլու Հիսար [...] խադրուելով նախնական դարման [...] ստացաւ թաղապետական բժիշկ [...] Գաբրիէլ էֆ. Դաղանճեանի կողմէ և հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ։

ԱԼՔՈՂԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. — Եգիպ[...] կը գրեն թէ ալքոլամոլութիւնը [...] տարածուի ։ Զակազիկի մէջ 18 [...] պատանի մը սրճարանին մէջ յանկա[...] կը մեռնի ։ Բժշկական քննութիւնը [...] հաստատէ թէ խեղճ տղուն թոքե[...] լեարդը այրած էին ալքոլէն և [...] սակից պատահած էր ։

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Իզմիրէ կը գ[...] թէ Ակամեմնոնի ջերմուկներուն [...] երկու գիւղացիներ Բանայօտ և Լ[...] որոնք արտերու սահմանը որոշելու [...] սին հակառակ ինկած էին իրարու, [...] ցածները կռուի բռնուեցան ։ Խօսքե[...] գործի փոխուելով Բանայօտ քաշե[...] երկար դաշոյնը և մինչեւ կոթը [...] հակառակորդին կուրծքը ։ Լազար [...] եան ճապաղիքներու մէջ մնաց և [...] ետք մեռաւ, իսկ սպաննիչը փախ[...] ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 5 Սեպտ. — Կը ծանու[...] ուի թէ Չին հետեւեալ առաջարկ[...] ըրած է Ռուսիոյ, որոնց վրայ այժ[...] խորհրդակցին Բեթերսպուրկի մէջ.

1.— Չինաստան անմիջապէս 5.000 հոգի պիտի ղրկէ Մանչուրիա, կա[...] պահութիւնը պահելու, ցորչափ [...] զօրքերը քաշուին ։

2.— Չինաստան պիտի պահա[...] Ճապոնէն վերադարձնել Բօրթ Արթ[...] և Տալնին ։

ԲԱՐԻԶ. — Բօրթմութէն կը հեռագրեն թէ փոքր յապաղման մը պա[...] ճառաւ, հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութիւնը այսօրուան մնացած է ։

ՊԵՐԼԻՆ. — Ֆրանքֆուրթեան [...] Ջաղէպին հետեւանքով եթէ Ֆրան[...] և Անգլիոյ դեսպանները մեկնին Ֆ[...] Թաթէնպախ կոմս պիտի ընկերանայ [...] նոնց դէպի Ֆասճէր ։

ՄԱՏՐԻՏ. — Կը ծանուցուի թէ Սպանիոյ Ալֆոնսօ Թագաւորը պ[...] կարգուի մօտերս Պաթէնպէրկի իշխ[...] նուհիին հետ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

23/5 Օգոստոս 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ. Ո.	100	17
Երէկուան էն բարձր գինը	»	100	17½
» էն վար գինը	»	100.06	

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Ֆր.	133	7[illegible]
Երէկուան էն բարձր գինը	»	133	87
» էն վար	» »	133	12
[illegible]		23	[illegible]

մէջ։ Քանի անձրեւը փնտռուի, ա՛յնչափ աւելի կը բարձրանայ ցորենին կամ գարիին գինը։ Աւարճիններու գլխաւորները գարնան կը թողուն ապրանքը։ Շատերն ալ ձմեռը բացսիբեն նեղուելով ապրանքնին դրամ ընելու կ'աշխատին հանդիպած գինով։ Մայիսի վերջերն է որ կը սկսին սայլերը բանիլ Զարայէն, այդ պարագային գինի անկումը առաջ կու գայ՝ Զարայի ու Սվազի պատրաստ արմտիքին եւ գիներուն համեմատութեամբ։ Ամբողջ ամառը Գարահիսար արմտիքի վաճառականութեան միջնորդ մը կը դառնայ։ Զարայէն ու Սվազէն կ'առնէ՝ Ճանիկի կուտայ։ Ամէն չարթու Ճանիկցի արմտիքի գնորդներ պակաս չեն ըլլար մեր հրապարակին վրայ։ Երբ Ճանիկի կորեկի բերքը առատ ըլլայ եւ գինն ալ աժան՝ արմտիքի սպառումը կը նուազի հոս, իսկ եթէ քիչ ըլլայ եւ հետեւաբար ալ սուղ՝ ան ատեն ցորենի եւ գարիի սպառումը անհամեմատ կ'ըլլայ։ Փաւառին ցորենը սովորաբար haղլա է, թէեւ գարագըլըզգ անուն վարլըխ է, ...նոց ցորենն ալ չատ է։ Զարայինը միշտ աւելի պատուական է քան Գարահիսարինը ու Սվազինը։ Ճանիկցիներն ու մեր գիւղացիները քեամեկ(1) ալ կ'առնեն հացի համար։ Գարիին հրապարակը միշտ սերտ առնչութիւն ունի ցորենին հետ։ Գարիի եւ ցորենի գինին անկումը կամ բարձրացումը սովորաբար համեմատական կը մնայ։

⁂ Գարահիսարի հրապարակին վրայ բերեւ ուտելիք, ընդեղէնները չատ մեծ սպառում ունին, ո՛չ թէ միայն քաղաքին եւ շրջականներուն համար՝ այլ նաեւ ծովեզերքներու եւ մանաւանդ Կիրասոնի համար ալ։ Այս կարգին կը վերաբերին կորկոտը, պղլուրը, սիսեռը, լուբիան, ոսպը եւայլն՝ որոնք արմտիքի հրապարակին հետ կապ ունին։ Առաջին երկուքը մանաւանդ, քանի որ ցորենէ կը պատրաստուին, անոր գինին համեմատ բարձրացում եւ անկում կը կրեն։ Կիրասոնը մեծաքանակ ընդեղէններ կ'ընդունի Գարահիսարէն, ուր կրնայ կանոնաւոր գործ ըլլալ, եթէ սակայն ճամբաները ներեն։ Օրինակի համար Տրապզոնի պղլուրը, որ պզտիկ քանակութիւն մը չի կազմեր ապահովաբար, կրնայ հայթայթել Գարահիսարը, պայմանաւ սակայն որ փոխադրութեան դժուարութիւնն ու վարձքերը արդէն իսկ մեծ բարդում մը առաջ չբերեն ապրանքին վրայ։

⁂ Ալիւրի գործը հետզհետէ մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ Գարահիսարի հրապարակին վրայ։ Նախապէս միմիայն ֆապրիքայի ալիւրը կը սպառէր թէ՛ հոս եւ թէ Կիրասոն, որ աւելի Սամսոնի հետ Սըվազի ալիւրին վրայ գործելու յարմարութիւն ունի։ Բայց վերջը երբ փորձը ցոյց տուաւ թէ ջաղացքի ալիւրներէն է որ աւելի լաւ փուռի նկանակ կրնայ պատրաստուիլ, ուստի Կիրասոնը սկսաւ ջրաղացի ալիւր գործածել փուռերուն մէջ։ Առկից սկսաւ ջաղացքի ալիւրին պէտքն ու գործածութիւնը զօրս լեցուց Գարահիսարը թէ՛ իրմով եւ թէ Զարայով։ Առաջ Զարայի եւ Սվազի ֆապր. ալիւրին չատ պէտք չունէր Գարահիսարը, վասն զի գրեթէ կը բաւէր իրեն Գարահիսարի մէկ հատիկ ալիւրի ֆապրիգան։ Անկէց վերջ, այլեւս Գարահիսարը ստիպուեցաւ ֆապր. ալիւրին համար Սվազի ու Զարայի կարօտիլ։ Հիմակ Զարայի թէ՛ ջաղացքի եւ թէ ֆապրիգայի ալիւրին վրայ մեծ գործ կ'ըլլայ հոս չաւերու ձեռքով։ Զարայի ֆապրիգայի ալիւրը միշտ քանի մը աւելի կ'արժէ Սվազինէն, վասն զի Զարայի ցորենը լաւ է։ Երբ Կիրասոնի վարձքերը աժաննան, Կիրասոն ալ կրնայ ֆապրիգայի ալիւր ղրկուիլ, սակայն որովհետեւ ատիկա չատ քիչ ժամանակի մը համար միայն կրնայ ըլլալ, ստիպուած ենք ուրեմն Կիրասոնը Սամսոնի եւ Օրտուն Զարայի եւ Համիտիէի յաճախորդները նկատել, մինչեւ որ խճուղին աւարտի եւ կառք բանի մինչեւ ծովեզերք, ու այդպէս Կիրասոնը աւելի նպաստաւոր գանէ իր ալիւրի տեսակը Գարահիսարի ճամբով առնելը։ Մեծաքանակ ջաղացքի ալիւր կը պատրաստուի նաեւ տեղական ջրաղացներու մէջ թէ՛ մասնաւորաբար այդ ճիւղին վրայ գործողներու եւ թէ ջորեպաններու ձեռքով, որոնք իրենց հաչիւին կը բեռցնեն եւ Կիրասոն փառապաններուն եւ նպարավաճառներուն կը ծախեն։ Զարայի եւ Սվազի թէ՛ ֆապր. եւ թէ ջաղացքի ալիւրը յունիսէն սկսեալ մինչեւ հոկտ. սայլերով կը փոխադրուի՝ չատ աժան վարձքով, 8-10 (Զարա) եւ 12-15 (Սվազ) ղրչ.ով։ Ձմեռուան եւ աչնան վերջին ամիսներուն ու գարնան եղանակին մէջ միայն ջորեպաններ կը փոխադրեն սուղ վարձքերով։ Ալիւրի գործ ընողներ ընդհանրապէս ամառուընէ ալիւրի տեսակներ կը հոգան, ու այդպէս վարձքի տարբերութիւնն ալ, որ դէմ առ դէմ կուգայ, կը չահին։ Ալիւրի ֆապրիգա մը մեծ օրհնութիւն պիտի ըլլար Գարահիսարի համար։ Թամզարայի ջուրը լաւի ֆապրիգա մը կը գոհացնէ։

Գ. ՕԶԱՆԵԱՆ

(1) Ցորենի ու գարիի խառնուրդ, որ չատ անգամ ամբարներու տակի ապրանքներէն կը գոյանայ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Հետեւեալ նամակն ստացած ենք այն արուեստագէտ երիտասարդէն որուն լուցկիի նորահնար տուփին վրայ գրած էինք անկից առաջ։

Ձեր կրկնակ կոչերն ու ջանքերը եւ մանաւանդ այն գաղափարը, որով անսահման բարութիւնը ունեցեր էք նոյն իսկ Մանզումէի Խմբագրատունէն ծախել լուցկիի տուփերը, անկարող կ'ընեն զիս երախտագիտութիւնս յայտնելու։

Ձեր ինծ օգնելու ջանքերը գիտցէք որ ամուլ չմնացին, քանի որ գրեթէ ամէն օր յանձնարարութիւններ կ'ընդունիմ տուփին համար։

Հետեւաբար եթէ նոյն իսկ դուրսէն օգնող մ'ալ չըլլայ ծոպերու գործիքին համար, պիտի կրնամ տուփերուս արդիւնքովը քիչ առ քիչ ի գլուխ հանել զայն։

Կրկին երախտապարտ
ՏԻՐՈՆԻԿ Ս. ՀԱՄԱՄՃԵԱՆ
Սկիւտար Չիլինտար պաղչէսի

×

Տ. Խմբ.-Սաւիճէն օգտուելով հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Մանզումէի այն բարեխիղճ ընթերցողներուն, որոնք 10ական ղրչ. վճարելով մէյմէկ հատ գնեցին լուցկիի նորահնար տուփէն եւ այսպէս սրտապնդեցին հէք անդամալոյծ արուեստագէտը։

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

«L'UNIVERSO»
ՄԻԼԱՆ, 1 Օգոստոս 1905
Տ.

Պատիւ ունինք տեղեկացնել ձեզ թէ Պոլսոյ հրապարակին վրայ ընդհ. գործակալ եւ վաճառողներու գնահատման քօմիսէր անուանած ենք

ՏԻԱՐ ԲԱՐՍԵՂ ԹԷՔԷԵԱՆԸ

եւ կը յուսանք որ, ձեր ծովու եւ ցամաքի ապահովագրութիւնները պիտի հաճիք մեր ընկերութեան վստահիլ։

«Լ'ԻՒՆԻՎԷՐՍՕ»
Ծովու եւ ցամաքի փոխադրութեան արկածներու դէմ Իտալական ապահովագր. ընկ.
ՏՆՕՐԷՆԸ

ԿԵԱՆՔ ՏԵՍԱԾ ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ
ԽՈՐԱԶՆՆԻՆ ԱԿՆԱՐԿԸ

Երկար տարիներէ ի վեր Պրուսա գրեթէ Մոնթէ Գարլօ մը դարձած էր, անոր համար որ դէշնը ցորեկ խաղամոլութիւնը, եւ անոր հետեւանքը եղող արբեցութիւնը գրեթէ ամէն օր տեսակ տեսակ դէշութեանց եւ չատ անգամ ոճրագործութեանց պատճառ ու չարժառիթ կ'ըլլար։ Բայց Վսեմ. կուսակալնիս տեղս եկած օրէն սկսեալ, աչալուրջ հսկողութիւններ ընելով, այդ մոլութեանց հետքը անգամ չի թողուց, զոմանս պատժելով, եւ զոմանս այլուր աքսորելով։

Ուստի ամէն մարդ, այսօր խաղաղ եւ անդորր կեանք մը կը վայելէ, շնորհիւ կուսակալ Րէշիտ փաչայի, որուն յանհաւնս շնորհապարտ ըլլալով, աղօթատու ենք միշտ մեր Օգոստափառ Վեհապետին Թանկագին կենացը։

Հոս պահ մը բնաբանէն չեղելով, արբեցութեան եւ կամ լաւ եւս է ըսել ալքօլամոլութեան վրայով երկու խօսք ընենք։

Արդէն սկիզբէն ի վեր արբեցութիւնը բազմադիմի չարեաց գլխաւոր չարժառիթը ըլլալուն համար, մարդիկ այդ յոռի սովորութենէն հեռու կեցընելու, եւ զանոնք մարդկային շրջանին մէջ պահելու տենչանօք, մինչեւ ցարդ մեծամեծ ջանքեր ու զոհողութիւններ եղան, եւ կրօնական ու քաղաքական օրէնքներով ալ զայն արգիլած են օրէնսդիրներ։ Ցայտնի է որ ամէն բանի մէջ չափազանցութիւնը գովելի յատկութիւն մը չէ, մինչեւ իսկ բարեգործութեան մէջ։ Չափազանցութիւն եւ չարաչար գործածութիւն գրեթէ երկուքն ալ համահաւասար են։ Ուստի անոնք են առաքինիները, որոնք իրենց գործառնութեանց մէջ սահմանափակ ընթացք մը առաջնորդ կ'ընտրեն եւ ըստ այնմ կը վարուին։ Գինին ու օղին եւ ասոնց նման ալքօլական ըմպելիները նախապէս իբրեւ դեղ հնարուած են, բայց հետզհետէ չարաչար գործածութիւնով մեծամեծ չարիքներու պատճառ եղած են։

Մարդկային բնութիւնը ի մանկութենէ անտի չարին հակամէտ ըլլալուն պատճառաւ, բարութենէ աւելի չարիք կը գործէ, եւ մարդիկ աւելի հետաքրքիր ու ցանկացող կ'ըլլան արգիլեալ մէկ բանին։ Տաճկերէն առածը կ'ըսէ թէ «բաժակին սոէյ գործածութեան խատէ արգիլքն է պատճառ»։ Արդ՝ եթէ մեղքին անունը մեղք դրուած չըլլար, կարծեմ այսչափ մեղք չպիտի գործէին Ադամայ սերունդները, քանի որ իրենց նախահայրն ալ եդեմական պտղոյն արգիլեալ ըլլալուն համար էր որ հետաքրքրութեամբ զայն ճաչակելու փափաքը յղացաւ։ Ուստի այս մասին ինչ որ ալ գրուի եւ հրատարակուի լրագրաց մէջ, ակնկալեալ արդիւնքը յառաջ չի կրնար գալ ներկայիս մէջ, բազմաժամանակեայ սովորութեամբ բնութեան զօրութիւն զգեցած մոլիներու համար։ Այլ սակայն կրթութիւնը, եւ բարւոք դաստիարակութիւնը կրնան տղայոց մատաղ տարիքէն սկսեալ, պժգալի նկատել տալ այդ յոռի ունակութիւնը եւ անկէց ետ կեցնել։

Քանի մը տարի առաջ օդափոխութեան գացած էի բազմամարդ հայաբնակ գիւղ մը, ուր որ գինին եւ օղին առատօրէն կը բաշխուէին։ Եօթանասուն տարեկան գինեմոլ ծերունի մը հոգեւարք եղած պահուն, կնկանը սապէս կը հրամայէ. «Կնի՛կ, հոգի տալը չատ դժուար բան է եղեր. սա բախըլին շիշէն բեր նայիմ» եւ շիշը բերնին դնելով լաւ մը տնկելէն ետքը հոգին կը փչէ։

Զարմանալին սա է որ ալքօլամոլութեան ցուցակին մէջ առաջին տեղը վարդապետ, վարժապետ եւ տէրպապաներէն գրաւուած ըլլալը հրապարակաւ հասկցուեցաւ, որոնք քաջաբար իրենք զիրենք հրապարակ նետեցին, եւ արբեցութեան պարագային ներելի եւ աններելի, աններելոյթ եւ անանձնելոյթ գործածած մեղքերնին հրապարակաւ խոստովանելու քաջութիւնը ունեցան, մինչեւ իսկ ժամ ժամ Ռուսոն գերազանցելով(*)։ Բայց այդ տեսակ առասպելական պատմութիւններէն ի՛նչ օգուտ կրնայ յառաջ գալ, մինչեւ իսկ զանոնք կարդացողը եթէ ալքօլամոլ համալ Խաչօն եւ Թուլումպաճի կիկոն եղած ըլլան։ Եթէ իւրաքանչիւր արբեցող իր անախորժ անցեալովը լրագրաց էջերը լեցնելու ելլէ, բան գործ չունեցողը թող մտիկ ընէ գլուխը ուռեցնելով։ Ուստի եթէ արբչիռ ու արբեցող մըն էիր, եւ այժմ սթափած ու զղջացած ես, աղէ՜կ... ապրի՜ս դուն քեզմով. ե՛րթ ի խաղաղութիւն, այլ ես մի մեղանչեր։

Արբեցութեան առաջքը առնելու համար, Նախ՝ պէտք է աղջիկներուն բարւոք դաստիարակութիւն մը տալ, վասն զի ատոնցմով է որ ընտանեկան յարկը բարեկարգ ու խաղաղ վիճակի մէջ պիտի մնայ։

Գաղղիացին ամէն կնճռոտ բանի մէջ «շէրշէ լա ֆամ» առածը յառաջ կը բերէ, յիրաւի ալ այնպէս է։ Շատերը գիտեմ եւ մօտէն իսկ կը ճանչնամ որ ընտանեկան գժտութիւններէն, եւ միմեանց անհամաձայնութենէն իրենք զիրենք արբեցութեան տուած են, գէթ անկէց առժամանակեայ սփոփանք մը ակնկալելով. բայց ի զո՛ւր, վասն զի աւազի վրայ տուն չի շինուիր։

Ամուսնութեան խնդիրը ըստ ինքեան սուրբ եւ միանգամայն խիստ նուրբ է, որոյ վասն «Խորհուրդս այս մեծ է» կը գոչէ Առաքեալը։ Պարկեչտ տիկին մը իր տանը սքանչելի զարդն ու սարքն է, ան է որ իր էրիկ մարդուն խոնջեալ եւ բազմադիմի հոգերով բեռնաւորեալ տուն վերադարձած ատեն, յոգնութեան քրտինքը ճակտէն սրբելով ծանր բեռը կը թեթեւցնէ, եւ իրեն ներքին ու արտաքին սրբութեամբը, խաղաղութեան ու անդորրութեան նախանձելի տիպար մը կը դարձնէ մաքրութեամբ փայլեցուցած յարկիկը։ Աշխարհիս մէջ մարդուն վրայ ամենէն աւելի զօրաւոր ազդեցութիւն ընողը կինն ու գինին ըլլալը հաստատուած է, Առաջինը եթէ իր կնոջական պարտականութիւնները ի գործ դնէ կատարելապէս, երկրորդին ազդեցութեանը տեղի չի տրուիր։ Իսկ եթէ անգիտանայ կամ չարաչար գործածէ իր նուիրական պաչտօնը, այն ատեն ալքօլին ազդեցութեան տակ կ'ընկճին մարդկանց տկարագոյնները։

Ժամանակաւ երիտասարդին մէկը կարգուելու կը պատրաստուի, եւ իրեն յարմար օրիորդ մը փնտռելու կ'ելլէ Եւրոպայի չորս կողմը պտտելով։ Նախ՝ Իտալիա կ'երթայ, կը տեսնէ որ մայրերը աղջիկնին թատրոն կ'առաջնորդեն. կ'անցնի Գաղղիա, հոն ալ գոնսէր կը տանին. անկէց կը մեկնի Անգղիա, կը դիտէ որ անոնք ալ եկեղեցի կը յաճախեն, անկէց ալ կը թամնուի եւ կ'ուղեւորի դէպի Գերմանիա, ուր կը տեսնէ որ տան տիկին մայրերը իրենց բարեկիրթ աղջիկները խոհանոց կ'առաջնորդեն. ուստի հոն կանգ կ'առնէ, եւ իրեն ընկերը անկից կ'ընտրէ, որուն հետ մինչեւ խոր ծերութիւն խաղաղութեամբ եւ սրբութեամբ կ'ապրի։

Այս մասին գրելիք բաներ խիստ չատ կան, բայց քանի որ Նպատակնիս մանաւոր կերպով ալքօլամոլութեան վրայով խօսիլ չէր, վերջացնելով խօսքերնիս, կարծեմ որ եթէ մինչեւ ցարդ հրատարակուած լուրջ յօդուածներէն եւ ուրիշ հեղինակութիւններէն պարզ եւ հասկնալի լեզուով հաւաքածոյ պատկերազարդ գրքոյկ մը յօրինուի, Նախ՝ ծխելու վնասակարութիւնը, երկրորդ՝ խաղամոլութեան կործանիչ եւ աւերիչ հետեւանքները, երրորդ՝ արբեցութեան նիւթապէս ու բարոյապէս բազմադիմի չարիքները համոզիչ կերպով նկարագրուի, եւ քրիստոնէական դաստիարակութեանց պէս աչակերտաց դասարուի, այն ատեն թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս խիստ օգտակար կրնայ ըլլալ այս ձեռնարկութիւնը՝ չատերուն, եւ ապագայ սերունդին առ հասարակ։ Ցիչեալ գրքոյկին տպագրութիւնը հազիւ թէ յիսուն ոսկի ծախք կ'ըլլայ, տասը հազար օրինակի համար, որմէ գոյացած արդիւնքն ալ Ուսումնասիրաց Օգնութեան Սնտուկին կրնայ յատկացուիլ, որպէսզի սպառած ատեն վերստին տպել տրուի։ Եթէ պատեհ առիթը ներկայանայ, վերստին գրելու խոստումով, գոցելով այս փակագիծը դառնանք մեր նախապէս խօսածին։

Վսեմ. Կուսակալը միայն ալքօլամոլութիւնն ու խաղամոլութիւնը վերջացընելով չը բաւականացաւ, այլ նաեւ քաղաքին փողոցներէն չատերը որ նեղ եւ խորտուբորդ ըլլալով բոլորովին անյարմար էին այսպիսի նշանաւոր հին մայրաքաղաքի մը համար — ուր որ ամէն տարի հարիւրներով եւրոպացի եւ բաւելի ճամբորդներ կը յաճախեն, — զանոնք օրինաւոր կերպով ընդարձակել տալով, երկու կողմերն ալ նշանաւոր չէնքեր չինել տուաւ, որոնց վարձքէն տեղւոյս Համիտիէ հիւանդանոցը մեծապէս կ'օգտուի։ Ուստի տարի մը ետքը վերստին քաղաքս այցելողը բոլորովին կերպարանափոխ եղած պիտի տեսնէ զայն։ Անկէց զատ, քաղաքին մէջ վազած ջուրերը, որ խիստ առատ են, եւ իրենց տեսակին մէջ Գանլը Գավագի ջուրէն վար չեն մնար, ատոնք ի վաղուց անտի չէյմէճիներուն ձեռքը խաղալիկ եղած ըլլալունուն համար, չատ անգամ ճամբաները կ'աւրուէին, եւ հասարակութիւնը մեծ նեղութիւն կը քաշէր, մանաւանդ ամառ ատեն, ու մեծամեծ ծախուց ալ դուռ կը բացուէր։ Նորին Վսեմութիւնը նոյն ճամբաներուն խողովակները երկաթէ չինել տալով անոնց ծախքերն ալ հայթայթեց դիւրին միջոցներով։

Ասոնցմէ եւ ուրիշ չատ մը բարեկարգութիւններէ ետքը, այժմ մէկ բան կը մնայ գործադրելիք, որպէսզի Պրուսայի տնտեսական վիճակը ալ աւելի զարկ մը ստանայ։ Այն է Այտընի երկաթուղին քաղաքիս հետ միացնելու խնդիրը։ Վասնզի առաջները դեռ Էնկիւրիի շըմէնտէֆէրը չի չինուած Էսկիչէհիրէն, Պիլէճիկէն եւ մինչեւ իսկ Էնկիւրիէն առեւտուրի համար վաճառականները տեղս կուգային եւ իրենց վաճառքը ասկէց կը գնէին։ Իսկ այսօր անոնց երթեւեկութիւնը դադրած ըլլալուն պատճառաւ, քաղաքը իր շըրջականները գտնուած գիւղերովը մնացած ըլլալով, առեւտուրը այնքան ծանրկեալ վիճակ մը չունի, ու մի միայն խողակի առեւտուրովը ստիպուած է բաւականանալ,(*) որուն համար ժողովուրդն ալ հետզհետէ դիւրակեցութիւնը կորսնցնելով, մեծագոյն մասն ալ իր օրապահիկը ճարելու համար մեծ դժուարութիւն կը կրէ։

Արդ՝ Նորին Վսեմութիւնն եթէ յիշեալ երկաթուղին քաղաքիս հետ միացնելու մասին պէտք եղածը ի գործ դնելու շնորհն ընելու ըլլայ, այն ատեն Պրուսա իր տնտեսական փայլուն վիճակը գտնելէն զատ, երկաթուղիի ընկերութիւնն ալ Պոլսոյ հետ հաղորդակցութեան մասին 8-10 ժամուան միջոց մը չահած կրնայ ըլլալ, քանի որ ասկէց գրեթէ 4 կամ 4½ ժամէն փոխադրութիւնք կրնան կատարուիլ Պոլսոյ հետ արագընթաց շոգենաւով։

Կը յուսանք որ, ապագային մէջ խիստ չահաւէտ եւ կենսական եղող այս խնդիրը Վսեմ. Կուսակալնիս նկատողութեան առնելով, գործադրմանը մասին պէտք եղած ջանքը եւ զոհողութիւնը չի խնայեր իր բարեկարգիչ քաղաքաչէն չքնաղ բնաւորութեամբը։ Որով յաւիտեան երախտագէտ եւ շնորհապարտ կացուցած կ'ըլլայ Նահանգին բոլոր հասարակութիւնը, որոնք Օգոստափառ եւ երկրաչէն Կայսեր արեւչատութեանը համար գիչեր ցերեկ իրենց սովորական ու պարտական եղած աղօթքներուն հետ պիտի օրհնեն նաեւ Ն. Վսեմութեան անջնջելի յիշատակները։

Պրուսա ՅԱԿՈԲ ՓԱՇԱԵԱՆ

(*) Կարծես թէ գրիչներնուն ծայրէն դեռ ալքօլ կը բուրէր։ Ատոնցմէ մին ալքօլէն վազ գալը կ'իմացնէ։

(*) Ասոր մէջն ալ տեղացի վաճառականք մեծ չահ մը չունին, վասն զի Եւրոպայի բիացային վրայով ստոյգ տեղեկութիւն մը չունենալնուն պատճառաւ ըստ բախտին կը գնեն, եւ չատ անգամ ալ վրայ կուտան։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 23 օգոստոս Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Հերմէկ Առաջին օխան	37½	փարա
» երկրորդ »	36½-37	»
Մախլըճէ »	33-34	»
Զավտարլը »	30-31	»
Մէբժ առաջին, օխան	37½	փր.
» միջին տեսակ	35-36	»

Այսօր ժամանեց 17 վակոն ցորեն Անատոլ եւ 7 վակոն Ռումէլի։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական ֆըրմա Ա. պարկը	73	ղ.
» » Բ. »	70-71	»

ԹԵՓ

Օխան 17 փարա։

ԳԱՐԻ

Քէօստէնճէ 12 ղրչ. գրիւը
Մէբրին եւ Ռումէլի 11¼-11¾ ղրչ. գրիւը

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

Բանկալթի — Նշան-Թաշ
Ռուսական հիւանդանոցի փողոցը
թիւ 12 եւ 14

Կը փութամ ծանուցանել թէ վարժարանիս Բրդ. Տարեշրջանի վերամուտը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ օգոստոս 16ին եւ հետեւեալ օրը, Դչ. 17 օգոստ. պիտի սկսին դասախօսութիւնները։

Վարժարանս ունի Մանկապարտէզ եւ Նախակրթարան աղջկանց եւ մանչերու եւ Բարձրագոյն Նախակրթարան միայն աղջկանց համար։

Կ'ընդունուին թէ՛ ցերեկօթիկ եւ թէ գիշերօթիկ աչակերտներ եւ աչակերտուհիներ, ուրոյն շէնքերու մէջ, օդասուն, լուսաւոր եւ ընդարձակ։

Գիշերօթիկ աչակերտուհիք, պոլսեցի թէ գաւառացի, միշտ եւ տեւականապէս պիտի վայելեն ընտանեկան խնամք եւ պիտի ընդունին գոհացուցիչ սնունդ։

Կը յուսամ որ թէ պոլսեցի եւ թէ գաւառացի պատ. ազգայինք պիտի քաջալերեն կրթական այս հաստատութիւնը եւ կը հրաւիրեմ ազնիւ ծնողքները դիմել Տնօրէնութեանս օգոստոս 1էն սկսեալ ամէն օր կէս օրէ առաջ, վարժարանիս մէջ, ընդունելութեան պայմաններուն եւ ուսմանց ծրագրոյն մանրամասնութեանց տեղեկանալու համար։

Վարժարանս կ'ընդունուին նաեւ ցերեկեայ այցելու աչակերտուհիներ, կարի, ձեւի եւ ասեղնագործութեան, նոյնպէս նկարչութեան եւ գործիական երաժշտութեան դասուց համար, մասնաւոր պայմաններով։

Հիմնադիր-Տնօրէն
Նիկողոսեան Վարժարանի
Յ. Գ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑԱԷՐԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 20

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ
ԿՄԱԽՔԻՆ ԱՆԴԱՄԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Որովայնային մասը կամ սրունքը (տեսնել կմախքը) սա հետեւեալ ոսկորներէն կը բաղկանայ.—

Ազդրոսկր կամ բարձոսկր.— Խոշոր եւ կարծր ոսկոր մըն է որուն վերի մասը որրանոսկրին եւ ստորին մասը ոլոքին վրայ հաստատուած է։

Ոլոք կամ սրնքոսկր.— Կոչուող ոսկորը ազդրոսկրէն մինչեւ ոտնուլը (tarse) կ'երկարի։

Ոտնուլը կամ կինքը հաւերն բուն իսկ ոտքը կը կազմէ եւ իր վրայ կը կրէ մատները եւ բիտերը (մահմուզ)։

Բիտեր.— Աքաղաղներու ոտներուն վրայ գտնուող եղջերային մաս մըն է որուն զարգացմանը հետ ուղիղ կ'ընթանայ նաեւ տարիքը։ Երբեմն հաւերուն ոտներուն վրայ ալ բիտեր կարելի է նշմարել, սակայն ասոնց գոյութիւնը հաւերուն անպտղութիւնը յայտնող նշան մըն է։

Հաւերուն ոտները ընդհանրապէս չորս մատներով կը վերջանան, սակայն բացառաբար Հուտանի, Տօրքինկի եւ ճարմնական Թզուկ ցեղերու ոտքերու մատները փոխանակ չորսի՝ հինգ են։

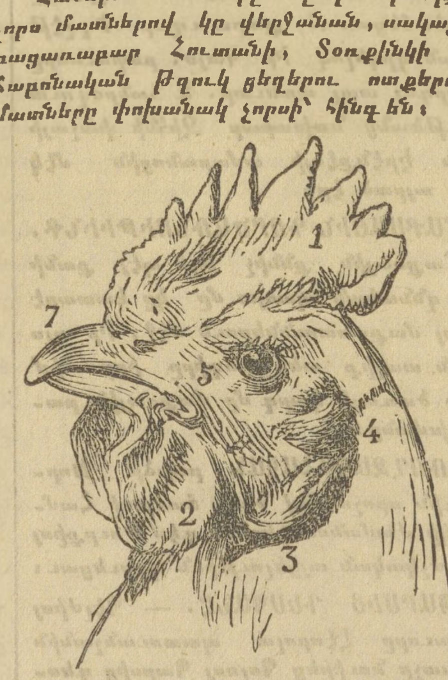

1. Բիբ. 2. Մօրուք. 3. Ականջ 4. Փունջ. 5. Այտ. 6. Ռնգունք. 7. Կտուց։

ԳԼԽՈՒՆ ԱՆԴԱՄԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գլուխը երկու գլխաւոր մասերու բաժնած էինք, գանկ, ստորին կզակ եւ կամ ստորին կտուց։

Գանկին վրայ կը գտնուին ակնակապիճները, այսինքն աչքին խորչերը, ռնգունքները եւ կամ քթափողերը որոնք կտուցին վերեւը ու աչքին առջեւն են եւ լսողական ցնցուղները կամ ականջները աչքերուն ետեւը եւ կտուցին ուղղութեանը վրայ կը գտնուին։

(Տեսնել պատկերը)

Գլուխը, բացի կտուցէն, մասին մասով մը ծածկուած է, որուն վերեւը կը գտնուի բիբը (իպիկ), ետեւի մասին վրայ ականջները եւ ստորին մասէն կը կախուին զոյգ մը մսային մասեր զորս գաղղիացիք «մօրուք»ի նմանցնելով barbillon կոչած են։

Մսային այս մասը կը ծածկէ նաեւ այտերը։

Բիբերը եւ ականջները տարբեր տարբեր ձեւերու տակ կը գտնուին զանազան ցեղերու մէջ։

Բիբ.— Գանկին վերեւը կը բարձրանայ։

Մօրուքներ.— Ստորին կզակին քովերէն կախուող մսային մասերէ կազմուած են։

Ականջներ.— Այտերու վերջաւորութեանը վրայ կը գտնուին եւ լսողական ցնցուղները կը ծածկեն։

Փունջեր.— Երկու ականջներուն վերեւը գտնուող ամենափոքր փետուրներու հաւաքոյթներէն կազմուած են եւ կը պատսպարեն լսողական ցնցուղները։

Այտ.— Միագոյն մսի զանգուած մըն է որ կտուցին եւ ռնգունքին սկզբնական մասերէն սկսելով կը ծածկէ գրեթէ գլխուն ամբողջութիւնը։

Ռնգունքներ.— Կտուցին վերեւը գտնուող երկու փոքր փողեր են եւ շնչառական գործարանին սկզբնական մասերը կը կազմեն։

Կտուցներ.— Հաւին վերին եւ ստորին կզակները կը ձեւացնեն եւ կը ծածկուին եղջերային ծածկոյթով մը։

Բիբ.— Երբեմն մէկ կողմի վրայ հակած եւ երբեմն ալ ցից մսային մասերէ կազմուած է։ Բիբը իր զանազան ձեւերուն համեմատ սա հետեւեալ անունները կը ստանայ։ Պարզ կը կոչուի եթէ միակտուր մսի ցցուածք մը ձեւացնէ, կրկին կը կոչուի եթէ մսի ցցուածները երկուքի բաժնուած ըլլան։ Երբեակ կը կոչուի եթէ երկու համահաւասար մսի ցցուածքներու մէջտեղը, առջեւը եւ կամ վերեւը ուրիշ մսային ցից մըն ալ գտնուի։

Գանգրաբիբ կը կոչուի եթէ ատամնաւոր մսային պսակէ մը կազմուած ըլլայ։

Պսակաւոր Բիբ կ'ըսուի երբ մսային զանգուածը սնամէջ եւ ազոցածայր շրջանակ մը ձեւացնէ։

Սկահակնաձեւ.— Բիբը ճիշդ պսակաւոր բիբին կը նմանի սա տարբերութիւնով որ ազոցածայր չէ։

Բիբերը ասոնցմէ զատ դեռ չատ մը ձեւերու տակ կրնան գտնուիլ, սակայն միւս բոլոր ձեւերը մեր վերը թուած պարզ ձեւերու խառնուրդովը գոյացած են։

Հաւին մարմնին արտաքին անդամազննութիւնը ստուգած մը ուսումնասիրած ըլլալով պէտք է ծանօթանալ նաեւ հաւին մարմնին ներքին անդամազննութեանը, զոր մէկէ աւելի հաւաբոյծներ դժբախտաբար անօգուտ համարած են։ Իրաւ է թէ անդամազննական ծանօթութիւնները դժուարահասկնալի եւ միանգամայն խիստ ձանձրալի են, սակայն ի՛նչ օգուտ որ առանց այս ծանօթութիւններուն կարելի չէ հաւաբուծութենէն չահաւոր արդիւնք մը սպասել։

Մեր չահի աղբիւրը եւ մեր դրամագլուխը կազմող հաւերը երբեմն տաժանելի եւ փոխանցիկ հիւանդութիւններու ենթարկուելով կը մահանան։

Ներքին անդամազննական ծանօթութիւններու գիտակցութիւնովը միայն կարելի պիտի ըլլայ ճանչնալ եւ բժշկել հաւերու յատուկ բազմաթիւ հիւանդութիւնները։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ
մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց